

Curso 2026/2027

DEXCURSION

POR FERROL, EUME E ORTEGAL

DEEXCURSIÓN cumple dez edicións!

A revista DeExcursión chega de novo coa volta ao cole. Cada setembro envíase a todos os centros educativos da provincia da Coruña, e dos concellos da Mariña Lucense, cun feixe de propostas para facer saídas polas comarcas de Ferrol, Eume e Ortegal.

A axencia Pingota Comunicación constrúe estas páxinas coa colaboración dos concellos de Ferrol, As Pontes, Cedeira, Neda, Fene, Narón, Monfero, San Sadurniño, Moeche e Ortigueira, tamén co apoio do Campus de Ferrol da Universidade da Coruña, a Autoridade Portuaria de Ferrol San Cibrao e a Deputación da Coruña, que dá a coñecer a través delas o Xeoparque Cabo Ortegal e as Fragas do Eume. Neste catálogo de propostas para unha viaxe didáctica hai museos e centros de interpretación, rutas para facer a pé, espazos naturais perfectos para unha xornada de convivencia e xogos, castelos, mosteiros, cascos históricos e mesmo unha aldea, a de Esmelle, cunha asociación veciñal que é quen de exercer de dinamizadora do seu singular patrimonio. Cómpre recoñecer tamén ás empresas con ofertas especificamente orientadas aos grupos escolares que se anuncian na nosa publicación: o programa Alimentos de Gadís, o albergue de ecoturismo Alvarella, o club Náutico Folixa, a Granxa do Souto, a estación de montaña de Manzaneda, Espazo Vivo,... a súa colaboración é a confirmación de que este é un vehículo útil para chegar ao profesorado.

En DeExcursión atoparedes propostas para facer saídas nunha xornada, destinos que non requiren longos desprazamentos e que poden completar e complementar o aprendido dentro da aula. Hai suxestións para todo tipo de grupos, desde as etapas máis temperás ata adolescentes que estean xa realizando Bacharelato ou ciclos de FP.

Ás veces, a descuberta máis apaixonante ou a experiencia inesquecible están a tiro de pedra, preto da casa... e esta revista é unha invitación a coñecer o máis próximo, a facer viaxes de proximidade!!

Vide con nos DeExcursión!!

pingota
COMUNICACIÓN

SUMARIO

CAMIÑO INGLÉS

Ferrol	4
Neda	5
Fene	6

FERROL

As Meninas de Canido	8
Ruta Modernista	9
Parque Raíña Sofía e Museo da Sociedade Galega de Historia Natural	10
O arqueódromo	11
Ruta da Construción Naval	12
Museo da Construción Naval e Museo Naval	13
Baterías de costa	14
Castelo de San Felipe	15
Autoridade Portuaria: Porto Interior e Exterior	16
Autoridade Portuaria: Faros	17
Esmelle	19

CAMPUS INDUSTRIAL 21

NARÓN

Centro de Interpretación dos Muíños Industriais de Xuvia	22
--	----

NEDA

Fervenza do Beelle	23
Paseos e áreas de lecer	24

FENE

Museo do Humor Xaquín Marín	25
Arte urbana	26

AS PONTES

Vila medieval	28
Lago	29
Centro de Interpretación A Mina e Centro Expositivo da Maquinaria Mineira	30
Casa do Mel	31
Museo Etnográfico Monte Caxado	32

MONFERO

Mosteiro de Santa María de Monfero	33
--	----

FRAGAS DO EUME 34 e 35

XEOPARQUE CABO ORTEGAL 36 e 37

SAN SADURNIÑO

Fraga máxica e Pazo da Marquesa	38 e 39
Castelo de Naraío	40

MOECHE

O castelo	41
Área recreativa Souto Grande	42

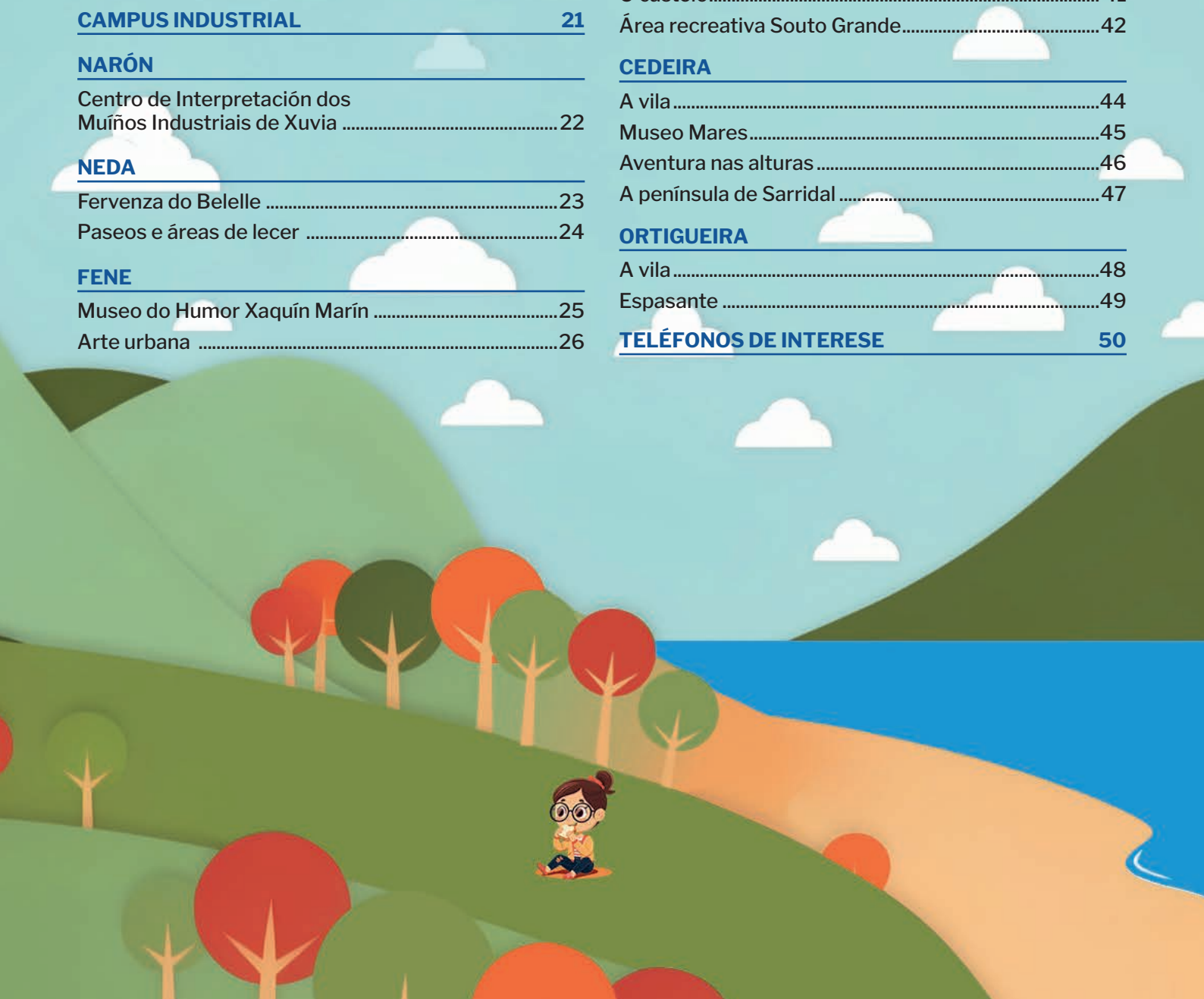
CEDEIRA

A vila	44
Museo Mares	45
Aventura nas alturas	46
A península de Sarridal	47

ORTIGUEIRA

A vila	48
Espasante	49

TELÉFONOS DE INTERESE 50

FERROL:

Pasiño a pasiño, descubriendo o Camiño Inglés

Quen non coñece a estas alturas o **Camiño Inglés**? A ruta xacobeá que parte desde Ferrol é cada vez máis popular no mundo enteiro. Milleiros de peregrinos procedentes de diferentes países elixen cada ano a cidade naval como punto de partida para a súa peregrinación a Santiago de Compostela. O porto de Curuxeiras constitúe o quilómetro cero dun itinerario que, neste primeiro treito, ofrece ao camiñante un interesante achegamento á historia, cultura e patrimonio dunha cidade que mira ao mar.

Para os escolares, a realización da **Primeira Milla** do Camiño Inglés -desde o porto ata a Igrexa das Angustias- constitúe unha marabillosa opción para descubrir, pasiño a pasiño, os interesantes recursos desta etapa do camiño. Desde o emblemático barrio de **Ferrol Vello**, orixe da urbe, ata o da **Magdalena**, un dos mellores exemplos do urbanismo ilustrado en España.

A igrexa castreña de San Francisco, a praza de Amboaxe, edificios modernistas como o Chalé de Antón ou a Casa Rodríguez Trigo, a Fonte de San Roque ou o edificio do Casino Ferrolano son só algúns dos puntos nos que merece a pena deterse antes de chegar á Praza de Armas para continuar polo Cantón cara a Esteiro e Caranza.

Esta excursión convértese nunha excelente opción para traballar co alumnado contidos de diferentes áreas do currículo, como a orixe do Camiño Inglés, a importancia estratéxica do porto ferrolán ou o propio desenvolvemento da cidade. Todo iso, ademais, a través dun modo activo e de participación para descubrir todas as xoias que Ferrol atesoura nestes primeiros quilómetros da viaxe a pé ata a cidade compostelá.

Animádesvos?

E se investigamos un pouco...? Deixámosvos por aquí un reto: saberíades cal é a procedencia dos peregrinos que en 2026 elixiron Ferrol como punto de partida para realizar o Camiño Inglés?

NEDA:

Peregrinación a Compostela polas rúas de pedra da Real Vila

Cada unha das etapas do Camiño Inglés ten as súas singularidades e se falamos de Neda non podemos obviar a súa declaración como **Real Vila** -desde que en 1311 o rei Alfonso XI outorgáralle privilexios polo seu papel na reconquista de Alxeciras- e o gran crecemento experimentado a partir da Idade Media da man da súa actividade comercial e do seu estaleiro. Desde esa época, a vila converteuse tamén en zona de paso para os peregrinos que chegaban a Ferrol por mar para emprender a peregrinación ata Santiago de Compostela.

Hoxe en día, varios séculos despois, as súas rúas continúan a ser testemuñas dos milleiros de persoas que cada ano cobren os máis de cen quilómetros que separan Ferrol da cidade compostelá.

Neda dálles a benvinda en Xuvia, onde se pode contemplar a escultura dedicada ao seu produto máis afamado: o pan. Logo dun tramo pola estrada xeral, chegamos á Igrexa de Santa María, en cuxo interior atópase a cruz do Cristo da Cadea que preside o retablo maior deste templo datado no século XVII.

Continuamos a ruta, despois de cruzar a pasarela do río Belelle, cara a rúa Real, onde atoparemos a **Torre do Reloxo**, o único vestixio que queda en pé do antigo hospital de peregrinos. Situado a carón do edificio actual do Concello é, sen dúbida, un dos elementos máis representativos do municipio. Nela destacan o sinxelo reloxo do século XIX e o seu campanario cunha estrutura de ferro forxado. Na praza do Concello locen os escudos de dúas familias nobiliarias da comarca que no seu día adornaban o antigo **Hospital de Peregrinos**.

Merece a pena deterse uns minutos neste lugar, xa que nesta mesma zona poderemos contemplar os característicos soportais que se suceden ao ambos lados dunha rúa que nos conduce, seguindo os pasos do Camiño Inglés, ata a Igrexa de **San Nicolás**, para desde alí continuar a ruta cara ao Puntal.

Na Igrexa de San Nicolás atópase un dos cruceiros máis antigos de Galicia e, desde menos anos, tamén dun singular tallado en madeira.

FENE: Historia e natureza no Camiño Inglés

O Camiño Inglés é moito máis que unha ruta de peregrinación; é un auténtico percorrido pola historia, o patrimonio e as paisaxes das localidades polas que discorre. O treito polo concello de Fene constitúe unha excelente opción para achegarnos á propia evolución e desenvolvemento dunha localidade estreitamente vinculada ao mar e ao sector naval.

Desde moitos puntos do percorrido observaremos precisamente a emblemática **grúa pórtico da antiga Astano** (actualmente Navantia Fene), factoría que alimentou o crecemento e expansión da zona, sobre todo nos seus anos dourados, cando foi punta de lanza da construción naval a nivel mundial.

O punto de partida do tramo fenés, que dá continuidade ao de Neda, comeza en Conces de Arriba, ofrecendo durante boa parte do paseo unhas marabillosas vistas da ría de Ferrol. No decurso do camiño deixaremos a un lado o **Museo do Humor de Fene** e ao outro o **Parque Castelao**, dous espazos que merece moito a pena visitar.

Atravesaremos a estrada xeral para, logo de pasar por diante da casa do Concello, ir abandonando pouco a pouco a zona máis urbana para entrar nunha contorna máis natural. Mais antes de nos somerxer entre camiños abrazados polas árbores, poderemos tirar unha foto de recordo sentados no **Banco do Peregrino**, situado xunto á **Fonte do Camiño**, ou deternos no **Lavadoiro de Mundín**, para botar unha ollada atrás no tempo e pensar na función de socialización que desempeñaban estes espazos.

No lugar de Rego da Moa seguimos a Romariz. Un camiño estreito, entre hortas, lévanos ata o Polígono de Vilar do Colo para enlazar co municipio de Cabanas.

O percorrido ten un trazado accesible e de dificultade baixa, polo que pode ser unha excelente opción para achegar aos escolares á historia da vila dun xeito ameno e propicio á participación.

GRANXA do SOUTO

granja y centro de actividades ecuestres

— VISITAS ESCOLARES —

EQUITACIÓN, NATURALEZA Y ANIMALES EN UN LUGAR INCREÍBLE

- UN DÍA: Visita de día a la granja
- VARIOS DÍAS: Dormir en nuestra granja hípica con tu clase, disfrutando de la experiencia completa
- SEMANALMENTE: Tenemos grupos de equitación como actividad extraescolar para colegios y también para personas adultas

Comedor

Parque

Parking

Pista cubierta

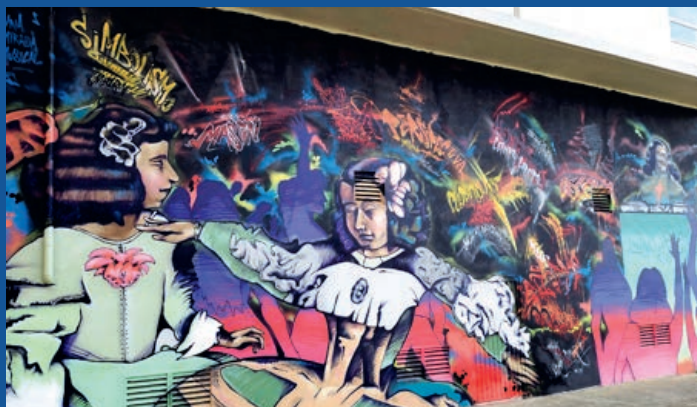

Aseos

Albergue

FERROL: Meninas de Canido, a arte ao servizo do barrio

O barrio de Canido é tamén, desde hai moitos anos xa, o **barrio das Meninas**. As múltiples e variadas reinterpretacións da obra mestra do universal Velázquez que inspirou ao artista local Eduardo Hermida para crear en Ferrol un festival de arte urbano recoñecido hoxe en día a nivel internacional, enchen de cor e orixinalidade as paredes do barrio alto da cidade.

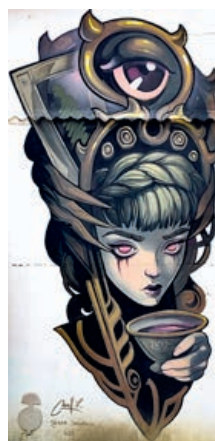

É este, claramente, un exemplo da capacidade de transformación que ten a arte, posta neste caso ao servizo da revitalización dun barrio que cada ano reúne nas súas rúas, durante varios días, a artistas chegados dos cinco continentes.

Pero máis alá do propio Festival, a visita a esta sorte de pinacoteca ao aire libre convértese nunha interesante experiencia para desenvolver ao longo de todo o ano entre os

escolares. Quizais descubrir as **máis de cincocentas meninas** existentes na actualidade sexa “para nota”, pero xa con ollar algunhas delas darémonos conta da liberdade da acción creativa, con obras en formatos, técnicas e materiais diferentes e con propostas con significativas mensaxes que non deixan indiferente a ninguén.

Un paseo por este itinerario artístico permitíranos achegarnos tamén á historia do proxecto impulsado por Edu Hermida, artista e veciño do barrio e que nun momento dado decidiu implicarse nun movemento que desde o seu comezo buscaba pór en valor o patrimonio local. Fíxoo a través do muralismo e a aposta funcionou. Tanto, que incluso as Meninas de Canido foron recoñecidas como **Itinerario Impresionista de Street Art polo Consello de Europa**.

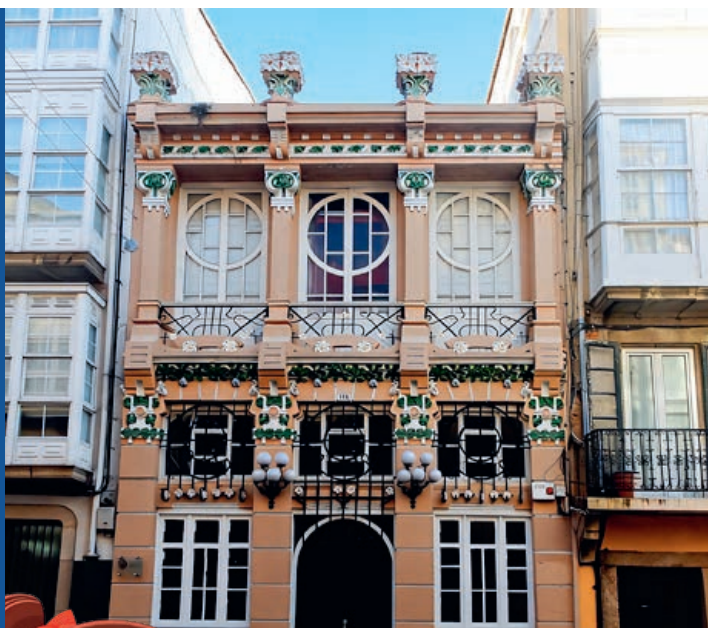

Ademais de ser un dos principais recursos turísticos da cidade ferrolá, a ruta pode converterse nunha excelente ferramenta educativa para sensibilizar aos estudantes sobre a importancia da arte e da creatividade e tamén sobre a necesidade de implicarnos como cidadáns no cuidado e respecto da nosa contorna máis próxima.

FERROL: O Modernismo que medrou coa prosperidade da industria naval

Percorrer o barrio da Magdalena de Ferrol é unha inmersión histórica pola evolución da arquitectura desde o século XVIII. Ao trazado racionalista que nesa época configurou o centro da cidade ao modo dunha “**tableta de chocolate**”, con rúas paralelas e perpendiculares entrecruzadas e da mesma lonxitude, hai que lle engadir o pouso que a deixou o movemento arquitectónico denominado **Modernismo** a principios do século XX. Este chegou a Ferrol con certo atraso, pero atopou éxito enseguida ligado á prosperidade do sector naval, que impulsou a construción dos **elegantes edificios para a burguesía** dos que aínda podemos gozar a día de hoxe.

O principal responsable do triunfo deste estilo arquitectónico ligado á burguesía ferrolá foi **Rodolfo Ucha**. Arquitecto municipal durante os primeiros 40 anos do século XX firmou a meirande parte dos inmobles que sorprenden coas súas fachadas ornamentadas, balcóns de ferro forxado, motivos florais e xeométricos e, sobre todo, as características galerías acristaladas. Da súa obra de uso público destacan a nave da Peixería do Mercado Central ou o que foi Dispensario Antituberculoso da rúa do Sol, o Casino, o edificio da Cociña Económica ou a sede de El Correo Gallego; é responsable de hoteis que foron emblemáticos como a Fonda Suíza ou o Ideal Room e autor de outras construcións particulares como as casas Antón, Brañas, Romero ou Pereira I e II que son auténticas xoias.

Nesta excursión pódese propoñer como actividade educativa e participativa un xogo para recoñecer as características do Modernismo nos diferentes edificios. Resultará moi útil a unidade didáctica para alumnado de segundo ciclo da ESO e Bacharelato que se pode descargar neste enlace:
www.pingota.com/wp-content/uploads/2021/12/UNIDADE-DIDÁCTICA-UCHA-reducida.pdf

Pódese realizar un percorrido guiado pola arquitectura modernista ferrolá da man do folleto turístico do Concello de Ferrol ou cun guía profesional e de calquera das dúas maneiras tratarase dunha saída escolar que fomenta a observación, o pensamento crítico e o respecto polo patrimonio.

Oficinas de turismo: Paseo da Mariña (981 944 252) e Praza de España (981 944 251)

Email: ferrolturismo@ferrol.es

Folleto descargable en: www.ferrol.es/archivos/documentos/turismo/Modernismo%20-%20CAST.pdf

FERROL: Parque Raíña Sofía e Museo da SGHN

Comezamos con varias pistas: está situado entre os barrios de Ferrol Vello e da Magdalena; é un dos principais pulmóns verdes da cidade e antigamente era unha horta de frades... Sabedes xa de que espazo de Ferrol estamos a falar?

Pois efectivamente, referímonos ao **Parque Raíña Sofía**, un recinto que brinda interesantes posibilidades para gozar dunha xornada entre compañeiros ao aire libre.

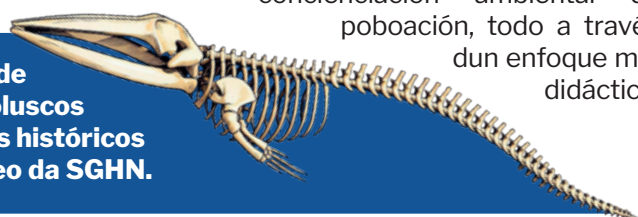

Ósos de cetáceos, fósiles Zifios de quince millóns de anos de antigüidade, mostras de herbarios e algarios, insectos, moluscos e crustáceos e sección de árbores procedentes de parques históricos son algúns dos elementos existentes no recoñecido museo da SGHN.

Porque a parte das áreas de descanso e infantís, conta cunha gran praza central, coñecida como “pista de baile” que se presta, e moito, para a realización de actividades para grandes grupos. Pero é que ademais, o parque dispón de elementos moi singulares como a **fonte “Wallace”**, adquirida en París en 1889, e que está rodeada de bustos de personaxes ilustres de Ferrol. Sen esquecer, por suposto, dos elegantes inquilinos que pasean acotío polas instalacións do recinto: os elegantes **pavos reais**, cuxas coloridas plumaxes forman xa parte da estampa habitual do parque.

Non moi lonxe deste escenario, concretamente no barrio de Canido, atópase outro dos recursos tremendamente interesante para coñecer unha colección única na que se inclúe o impresionante **esqueleto dunha balea común** de 18 metros, unha **lura xigante** ou unha **quenlla fociñuda** da que tan só existen 45 rexistros no mundo. Trátase do **Museo da Sociedade Galega de Historia Natural**, un espazo onde a natureza e as especies que viven nela son as auténticas protagonistas e que ten entre os seus principais obxectivos contribuír á concienciación ambiental da poboación, todo a través dun enfoque moi didáctico.

FERROL: Descubriendo os tesouros da arqueoloxía

A todos os nenos e nenas lles gusta atopar tesouros. No **arqueódromo Luis Monteagudo** de Ferrol teñen a oportunidade de participar nunha escavación arqueolóxica que de seguro despertará neles o interese por unha profesión que nas comarcas de Ferrol, Eume e Ortegal está sacando á luz moitas e moi interesantes construcións.

O arqueódromo está dirixido a alumnado de **sexto curso de Primaria** e **primeiro da ESO**, que ten a oportunidade de escavar un pequeno xacemento no que atoparán **réplicas de tesouros** como os que descubren na arqueoloxía real: torques, moedas, restos de cerámicas e ata osos. Previamente recibirán unhas pequenas instrucións a través dunha charla na que se explica a importancia que ten nestas tarefas o **traballo en equipo**. E unha vez localizados os tesouros haberá que realizar unha **análise no laboratorio** para comprobar a que período histórico pertencen coa axuda dunhas fichas que resumen as características de cada época.

O arqueódromo, que comezou a funcionar no ano 2026, é un recurso didáctico e lúdico de primeira orde que recibe moitísimas peticións de visita por parte dos centros educativos e que mesmo organiza algunha actividade en familia nas épocas vacacionais.

Atópase no interior do centro cultural Torrente Ballester e é unha iniciativa da Cátedra de Arqueoloxía e Educación Patrimonial na que participan a Universidade da Coruña e o Concello de Ferrol coa colaboración da Fundación Luis Monteagudo. Sendo como é unha actividade divertida, o seu rigor científico está contrastado. No momento da edición desta revista o centro Torrente Ballester está **pechado por obras**, porén está prevista a organización de obradoiros no campus de Esteiro durante as mesmas.

No arqueódromo hai réplicas de achados que se poden corresponder con diferentes momentos da historia, desde a Idade de Ferro ata a época romana. Tamén se ofrecen obradoiros de escritura mesopotámica, baseada en pictogramas.

FERROL:

Unha xoia do turismo industrial que mira con máis forza ao mar

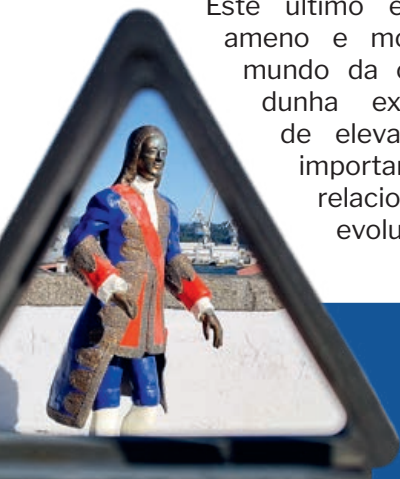

Se xa ata o de agora a **Ruta da Construción Naval** era unha das xoias do turismo industrial da cidade ferrolá, a execución do ambicioso proxecto de **Abrir Ferrol ao mar** virá dar aínda máis atractivo a unha visita de grande interese para os estudantes por darlles a oportunidade de coñecer, *in situ*, espazos fundamentais da historia ferrolá.

O derrubamento da muralla do **Arsenal** abre unha nova ventá ao mar, proporcionando vistas inéditas ao interior dunha construción militar declarada como **Ben de Interese Cultural** e marabillosamente conservada. Dentro do recinto destacan o **Dique da Campá**, considerada a mellor obra hidráulica do século XIX; a Sala de Armas; o Museo Naval ou o Museo da Construción Naval, situado no edificio de Herrerías.

Este último espazo presenta de xeito ameno e moi práctico o apaixonante mundo da construción naval a través dunha exposición técnico-científica de elevadísimo nivel. Acolle unha importante colección de elementos relacionados co sector, coa súa evolución e cos principais fitos.

Outro dos puntos de maior interese da ruta lévanos ata o estaleiro de **Navantia**, referente mundial no deseño e construción de buques e con importantes fitos ao longo da súa historia. Unha historia que segue moi viva e á que permanecen vinculadas tantas familias da nosa comarca.

O **Cuartel de Dolores**, o máis antigo de España, o **Pazo de Capitanía**, ou o **castelo de San Felipe** son outros dos puntos dunha ruta que, ademais de consolidada, eríxese nunha proposta escolar moi axeitada para achegármolos á historia da cidade ferrolá.

A Ruta da Construción Naval de Ferrol é unha das visitas máis emblemáticas da cidade e permite coñecer como Ferrol se converteu, desde o século XVIII, nun dos principais centros de construción naval e defensa marítima de España.

Inscripcións e máis información en: ferrolguias.com

Facebook: www.facebook.com/larutadelaconstruccionnaval

Instagram: [@ruta_naval_ferrol](https://www.instagram.com/ruta_naval_ferrol)

FERROL:

Dous museos para descubrir a relación da cidade co mar

No interior do Arsenal dos Diques atopamos dous emblemáticos **edificios históricos** que albergan na actualidade cadanseu museo. Trátase das antigas Ferrerías da Armada e do que foi penal de San Campio, dous exemplos da arquitectura neoclásica deseñados no 1765 por Julián Sánchez Bort durante o reinado de Carlos III.

No edificio das Ferrerías atopamos o **Museo da Construción Naval** -xestionado pola Fundación Exponav- que exhibe unha importante colección de barcos, maquetas e pezas que mostran a evolución da fabricación de embarcacións desde a **carpintaría de ribeira** ata os modernos e competitivos **estaleiros de Navantia** e a súa historia. Na visita ten especial interese achegarse aos restos da

fragata Magdalena, que naufragou en Viveiro no 1810. Xunto a eles pódese ver unha espectacular maqueta xigante da propia fragata, outra xoia do museo, como a do **Juan Sebastián de Elcano**, tamén de gran tamaño.

de vaixelas. **Máis de cen pezas de artillería**, uniformes e bandeiras configuran unha exposición entre a que destaca a **colección de áncoras**, que consta de máis de 2.600 e que está considerada a máis importante do mundo.

A visita para grupos escolares é **gratuíta nos dous museos**, que pechan os luns. No da Construción Naval pódense reservar en español, galego e inglés e completarse con algún obradoiro: **nós mariñeiros**, **busca do tesouro pirata** ou **escape room** entre outros, adaptados a diferentes idades.

Dirección: Edificio Ferrerías e Edificio San Campio. Cantón de Molíns s/n. Ferrol

Teléfono Museo da Construción Naval: 981 359 682 **Web:** www.exponav.org **Email:** exponav@exponav.org

Teléfono Museo Naval: 981 336 027 **Web:** www.fundacionmuseonaval.com/museonavalferrol.html **Email:** museonavalferrol@fn.mde.es

FERROL: Praias e baterías nun paseo polo litoral

O litoral constitúe un recurso educativo de gran valor para traballar, fóra das aulas, sobre diferentes contidos relacionados con materias como as ciencias naturais, a historia, o patrimonio e a educación ambiental.

Desde as de Doniños, San Xurxo, Esmelle, A Fragata, Santa Comba ou Ponzos ata as de Caranza, A Graña ou San Felipe, entre outras, as **praías ferrolás** sempre son unha excelente opción para gozar da natureza e de actividades ao aire libre.

Identificar os diferentes elementos costeiros (area, dunas, rochas, cantís, etc), observar a flora e a fauna -quen non coñece xa as fermosas **píllaras das dunas**?-, recoñecer especies mariñas ou comprender os ecosistemas litorais poden ser algunhas das interesantes propostas a desenvolver polos escolares nalgunha das fantásticas praias das que goza o concello de Ferrol. Hainas para todos os gustos. De mar aberto, máis recollidiñas, pequenas calas solitarias, praias urbanas... E todas dunha beleza espectacular.

Pero se ademais queremos complementar a ruta polo litoral con algo de **historia e patrimonio militar**, que mellor que visitar algunha das baterías presentes ao longo da nosa costa. Pasear entre os seus restos, sempre con precaución e elixindo aquelas cun mellor estado de conservación, fainos viaxar no tempo para poder valorar o importante cometido defensivo destas infraestruturas espalladas ao longo da costa ferrolá, entre as que se inclúen as de Doniños, Prioriño Chico, Punta das Viñas, Cariño, San Cristobo, San Carlos, Prioriño, Prior e Monte Ventoso.

As baterías militares formaban un férreo sistema defensivo de apoio aos castelos de San Felipe, A Palma e San Martiño par protexer á cidade naval dos ataques inimigos.

FERROL: Unha aventura entre murallas con vistas á historia

Historia, natureza e aprendizaxe van da man nun dos monumentos máis emblemáticos do concello ferrolán. O **castelo de San Felipe** recíbenos coas portas abertas para nos ofrecer unha viaxe no tempo protagonizada por soldados, batallas e unha importante misión: defender a cidade dos ataques inimigos. Con ese obxectivo comezaba a ser construída, a finais do século XVI e por iniciativa de Felipe II, do que tomaría o nome, a fortificación orixinal, que sería reformada no século XVIII, dando lugar a súa configuración actual.

Situado nun enclave privilexiado á entrada da ría de Ferrol, garda entre as súas pedras numerosas e interesantes historias, como a afamada **batalla de Brión**, na que o castelo tivo un papel moi importante e que é posible revivir a través da mostra permanente que se pode ver no interior da fortificación.

San Felipe foi durante séculos un auténtico sentinela da ría de Ferrol, cidade que hoxe segue a presumir deste espazo, convertido nun reclamo turístico de primeira orde e un espazo para gozar dunha animada xornada escolar recorrendo os seus pasadizos, descubrir cada un dos seus recunchos e comprender como era a vida nunha fortaleza hai máis de catrocentos anos.

Camiñar polas súas murallas, observar a súa arquitectura defensiva -no século XVIII era considerada como un exemplo de “batería abaluartada”, cunha zona de baterías de canóns dirixidos ao mar e outra cun sistema de baluartes para protexerse tamén dos ataques por terra- e contemplar a paisaxe da ría axudan a comprender a importancia estratéxica que tivo Ferrol ao longo dos séculos.

Porque, ás veces, as mellores leccións non están só nos libros, tamén poden atoparse entre as murallas dun castelo.

Unha boa opción para descubrir cada detalle do castelo de San Felipe é facer o percorrido a través dos 32 elementos de maior valor construtivo cos que conta a edificación.

Aberto todos os días

Inverno: de 10.00 a 18.00h | **Verán:** De 10.00 a 14.00h e de 16.00 a 20.00h.

Acceso libre e gratuíto. Espazo de aparcamento.

Pódese reservar unha visita guiada en ferrolguias.com

Hai un servizo de lancha da empresa Fernández Cabana que ofrece desprazamentos ata o castelo.

Información no correo: info@fernandezcabana.es.

Visita o XEMELGO DIXITAL do castelo en: my.matterport.com/show/?m=sgxnvyzFf4c

AUTORIDADE PORTUARIA:

Nove faros vixían a seguridade marítima da nosa costa

O 1 de marzo de 1853 comezou a funcionar o faro de Cabo Prior, en Ferrol, a cargo de dous torreiros, e ao ano seguinte acendeuse por vez primeira o de Pioriño Chico, veciño do anterior.

Entre os faros máis antigos está tamén o de Illa Pancha, situado na ría de Ribadeo, na provincia de Lugo, que empezou a funcionar no 1860. No 1980 construíuse outro moi próximo, neste caso unha torre cilíndrica de formigón.

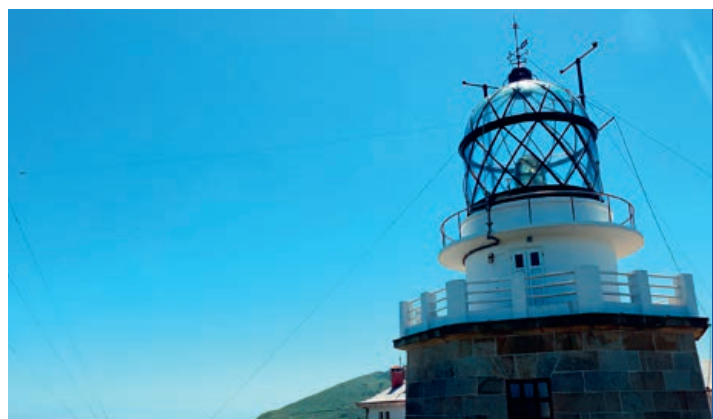
Na mesma provincia lucense, en San Cibrao, atópase o faro de Punta Atalaia, que data de 1861. A entrada en funcionamento da factoría de aluminio a finais dos anos 70 do século pasado e a importancia que cobrou o tráfico marítimo na zona levaron a construír un faro da maior altura e alcance situado xunto ao primeiro.

A principios de 1854 entra en servizo o faro de Punta Candieira, en Cedeira, e xa nos anos 80 comezan a funcionar o de Punta Roncadoira, en Xove (Lugo) e Cabo Ortegal, en Cariño. Este último é un dos máis coñecidos, xa que responde á arquitectura clásica dun faro e mesmo ao seu colorido, en vermello e branco.

O faro máis recente é o da Frouxeira, en Valdoviño, que entrou en servizo no 1994 e que se caracteriza por un deseño vangardista, moi diferente aos tradicionais.

Os faros son un elemento fundamental na paisaxe da beiramar. Moitos son edificios singulares que constitúen un importante patrimonio histórico, outros son exemplos da arquitectura máis recente pero todos eles cumpren unha misión fundamental: a súa potente luz serve de referencia para os barcos que navegan cerca da costa, guiándoos por rutas seguras e advertindo de perigos potenciais como arrecifes, bancos de area ou rochas.

A Autoridade Portuaria de Ferrol- San Cibrao é a responsable dun total de **nove faros situados entre a ría de Ares e a de Ribadeo**. Cada un deles ten un **patrón de luz único**, o que permite aos navegantes identificar de cal se trata. O da Punta de Estaca de Bares, en Mañón, é o máis antigo e sitúase na confluencia das augas do Océano Atlántico co Mar Cantábrico. Formou parte do primeiro Plan de Alumeado das Costas Españolas e entrou en servizo o 1 de setembro de 1850.

Realizar un percorrido en etapas por todos estes faros é unha interesante proposta para os centros educativos, que terán oportunidade de afondar no coñecemento destes **vixías do mar**.

AUTORIDADE PORTUARIA:

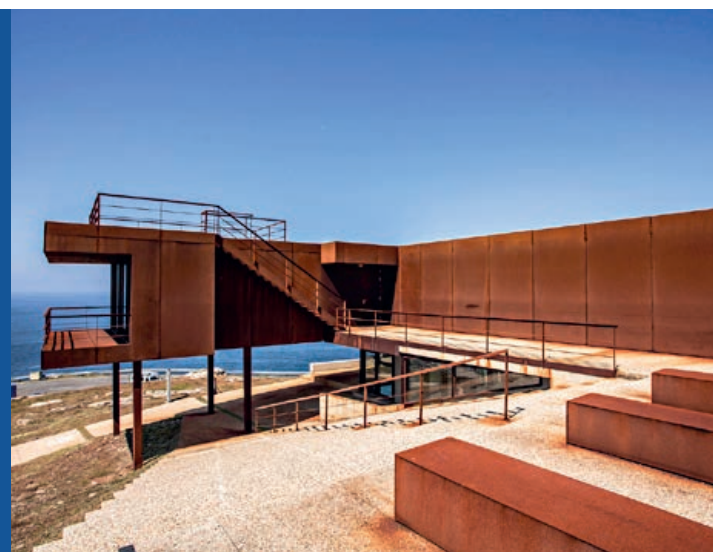
Da orixe das baterías defensivas á loxística do tráfico marítimo

O porto de Ferrol é un motor económico de primeiro nivel e está a vivir un momento importante coa próxima instalación dunha fábrica da **multinacional china SAIC** para a produción de vehículos MG e a previsión de que a finais deste ano 2026 remate a obra do ferrocarril que conectará co porto exterior.

Este curso escolar reabrirá ao público o **Centro Interpretativo Cabo Prioriño**, no que o visitante pode coñecer a orixe das baterías defensivas e como todo este contorno evolucionou e dá hoxe cabida ao porto exterior. Á exposición permanente situada no edificio principal súmanse outros elementos imprescindibles, como a recuperada **Batería de Punta Viñas** (construída inicialmente no 1739 e recolocada peza a peza na súa localización actual), a **Batería de Prioriño Chico** (de 1799, levantada sobre a rocha escavada do acantilado no que se asenta), o observatorio ornitolóxico e o Faro de Cabo Prioriño.

No último exercicio as terminais dependentes da Autoridade Portuaria moveron **6,9 millóns de toneladas de mercancía** e precisamente ver o funcionamento das actividades de carga e descarga e a maquinaria coa que se desenvolven estas operacións no porto interior son algunhas das curiosidades ás que se poderán achegar os estudantes. No porto exterior coñecerán a loxística do transporte de mercadorías por mar cos grandes buques que descargan nesta zona. Ademais, terán a oportunidade única de ver de preto as obras do **acceso ferroviario**, incluído o viaduto sobre a enseada.

Na Batería de Punta Viñas había unha estancia denominada “bala vermella” que tiña como función quentar as balas antes de disparalas cos canóns. O obxectivo era incendiar os barcos inimigos ocasionando o maior dano posible.

Para reservar as visitas:

www.apfsc.com/puerto-y-ciudad/visitas

lula@apfsc.es

981 338 000

Parque MULTIAVENTURA

ESMELLE: Onde vivía o Mago Merlín, entre bosques, muíños e castros

A excursión á parroquia ferrolá de Esmelle aporta á rapazada unha experiencia que permite aprender **o valor do patrimonio** e a importancia de investigalo e coidalo, así como coñecer de primeira man como o traballo colaborativo enriquece as relacións entre a veciñanza.

Nunha extensión de menos de cinco quilómetros cadrados e con pouco máis de 350 habitantes naceu nos primeiros anos 2000 o **Proxecto Esmelle**, unha iniciativa de recuperación do patrimonio material e inmaterial a través do labor voluntario dos veciños e veciñas. Vinte anos e moitos premios

despois, o resultado é un conxunto de vivendas cuxos propietarios se afanan en manter e conservar acordos coa arquitectura e a paisaxe propios da zona; unha chea de elementos de uso común como **muíños, fontes e lavadoiros** restaurados e postos en valor e unhas **rotas sendeiristas** que convidan a gozar da fermosa natureza da zona e tamén do legado que Álvaro Cunqueiro lles deixou como agasallo: que o seu Mago Merlín, o protagonista de **Merlín e Familia**,

habitase na selva de Esmelle. Percorrer estas **rotas -a dos Sentidos, a dos Muíños e a da Poza da Lagoa-** a pé ou nunha bicicleta todo terreo, que se pode alugar no **Centro BTT** situado a carón do local social, é unha das actividades máis interesantes para os nenos e nenas.

Pero hai outros atractivos, como o **museo de cerámica** dedicado á obra do artista **Francisco Pérez Porto**, autor da escultura do Mago Merlín que se pode ver en plena “selva de Esmelle”, e a **escavación que comezou no 2023 en Tralocastro**. Cada verán, a Cátedra de Arqueoloxía da Universidade da Coruña e o Concello de Ferrol avanza neste traballo que está a sacar á luz unha aldea castrexa. Ao longo do ano organízanse diferentes visitas guiadas e teatralizadas para coñecela.

ALVARELLA

ECOTURISMO

Educación ambiental e sostibilidade

- Enerxía e auga
 - Residuos
- Consumo e alimentación
- Transformación de alimentos
 - Bioconstrución
 - Bosque e litoral
- Petroglifos de Vilarmaior
- Románico Eumés

Ocio na natureza

- Piragüismo
- Slackline e tiro con arco
 - Rocódromo
 - Cabalos
 - Rastrexo
- Fototrampeo
- Roteiros guiados
- Xogos de orientación
- Estampación de camisetas
- Niños de paxaros

Lg. Breanca nº 4 – Doroña. 15615 Vilarmaior. (Pontedeume)

Tlfn. 981.78.45.63 – 648.925.134 / www.alvarella.gal

CAMPUS INDUSTRIAL DE FERROL:

E se imos á universidade?

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

CAMPUS INDUSTRIAL

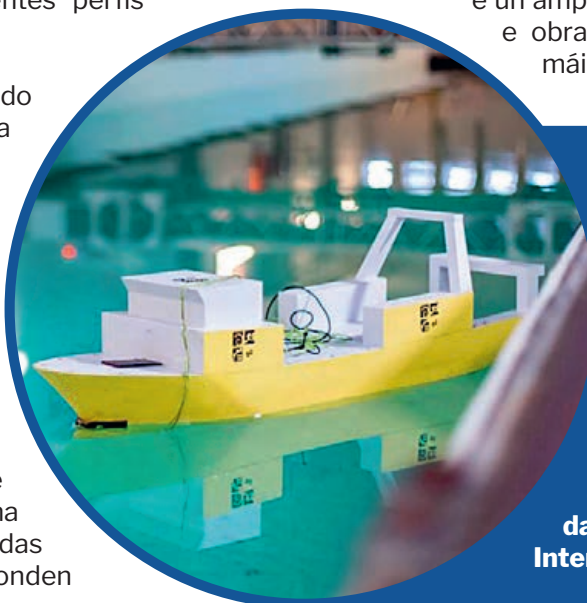
A universidade é un lugar de estudo, para moitos mozos e mozas continuidade do Bacharelato, pero tamén un espazo de investigación e un elemento importante na vida das cidades nas que se asenta.

O Campus Industrial de Ferrol da UDC é o **primeiro campus de especialización acreditado do Sistema Universitario Galego** e mantén unha estreita relación co tecido industrial da cidade.

As **materias STEM** (Ciencias, Tecnoloxía, Enxeñería e Matemáticas) son o núcleo dos estudos que se imparten en Ferrol, pero tamén hai graos vinculados ás Humanidades e á Saúde, o que o fai atractivo para diferentes perfís de estudantes.

Para achegar o mundo universitario e a investigación que nel se desenvolve aos futuros estudantes organízanse **visitas guiadas** nas que descubrir cousas tan asombrosas como un **túnel de vento** ou unha **canle de ensaios hidrodinámicos**, que é unha piscina enorme na que se poden xerar ondas para ver como responden

os barcos cando as condicións do mar son difíciles. Hai tamén laboratorios de plásticos, outros que estudan as aplicacións do láser... É un paraíso para as persoas con vocación científica e preocupanse especialmente de fomentar o acceso das mozas a este tipo de estudos.

O Campus Industrial de Ferrol ten a súa sede nun espazo que **foi no século XIX un hospital militar** e conserva moitos edificios antigos aos que se engadiron outros modernos. Destacan os fermosos xardíns, que cando chega o bo tempo alumnos e alumnas empregan como espazo de reunión. Ademais, conta con aulas de estudo e bibliotecas, comedor universitario, ximnasio e un amplo programa de actividades culturais, cursos e obradoiros para completar a vida universitaria máis alá dos estudos.

Neste campus impártense titulacións únicas no **SUG** como son Grao Dual en Enxeñaría Eléctrica, o Grao Aberto en Enxeñaría Industrial ou mesmo o Grao en Xestión Dixital de Información e Documentación, así como dúas titulacións bilingües, o grao en Xestión Industrial da Moda e o Grao en Relacións Internacionais.

NARÓN: Os muíños industriais que abasteceron ao reino enteiro

A experiencia didáctica de visitar o **Centro de Interpretación dos Muíños Industriais de Xuvia (CIMIX)** permite achegar ao alumnado de diferentes idades ao comezo do desenvolvemento fabril de Narón, unha historia que se remonta ao século XVIII e que ten como protagonistas ao empresario francés **Juan Lestache**, a familia que formou coa nedense **María López Lamas**, e ao seu compatriota e socio temporal **Francisco Bucáu**.

Lestache foi o responsable de converter a moenda tradicional nunha importante industria que, a través de catro muíños situados á beira do río Xuvia, chegou a abastecer de fariña a todo o reino e mesmo trasladou os seus excedentes ata América.

Hoxe, aquel conxunto esplendidamente restaurado, é un centro de interpretación no que os e as estudantes poden aprender e ver en vivo o **funcionamento dos muíños** aproveitando a forza da auga do río, aproximarse á historia da **Ilustración** e gozar dun **contorno natural** de gran beleza e valor ecolóxico.

Ademais das visitas guiadas -desde Infantil ata Secundaria- o CIMIX reserva **obradoiros** para aprenderen o proceso de elaboración do pan, a evolución das técnicas de moenda, a creación con

pasta de modelar dunha réplica da moa dun muíño ou mesmo unha competición sobre investigación pensada para a rapazada de máis idade.

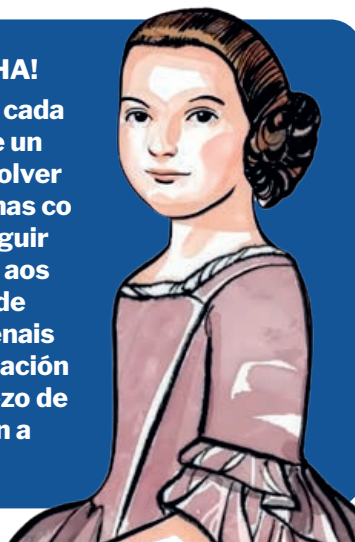

Os **horarios** reservados para os centros educativos son os xoves e venres de 10:30 a 14:00, cun prezo de 5,50€ por persoa e unha duración dunha hora. Para a visita con obradoiro, a actividade será de dúas horas e o prezo de 7,50€. O CIMIX dispón dun patio interior con máquinas expendedoras moi axeitado como **espazo para a merenda**.

Na páxina web pódese descargar tamén unha **unidade didáctica** para traballar na aula.

FARIÑA EN MARCHA!

Neste escape room cada participante escolle un personaxe para resolver unha serie de enigmas co obxectivo de conseguir abastecer de fariña aos fornos da comarca de Trasmancos e os arsenais do rei. Ten unha duración dunha hora e un prezo de 6€ que inclúe tamén a visita ao CIMIX.

ACTIVIDADES EN GRUPO

PARA CENTROS EDUCATIVOS

APRENDER, PALEAR, COMPARTIR.

Una jornada diferente en contacto con el agua y la naturaleza.

Proponemos actividades náuticas adaptadas a cada edad y nivel, fomentando la **convivencia**, la **cooperación**, la **autonomía** y el **disfrute del medio acuático** en un entorno seguro y natural incomparable.

BARCO DRAGÓN

BIG SUP

PADDLE SURF

KAYAK

CANOA CANADIENSE

WAVESKI

SURF

KAYAK SURF

BARCO DRAGÓN

BIG SUP

KAYAK

CANOA CANADIENSE

PADDLE SURF

SURF

WAVESKI / KAYAK SURF

> ¿ORGANIZAMOS VUESTRA PRÓXIMA SALIDA?

CONTACTA DIRECTAMENTE CON BAROSA WATERSPORTS

LAGO DAS PONTES
As Pontes de García Rodríguez
A Coruña

+34 655 22 15 44

barosawatersports@gmail.com

SEGURIDAD CON
MONITORES TITULADOS

GRUPOS ADAPTADOS
POR EDAD Y NIVEL

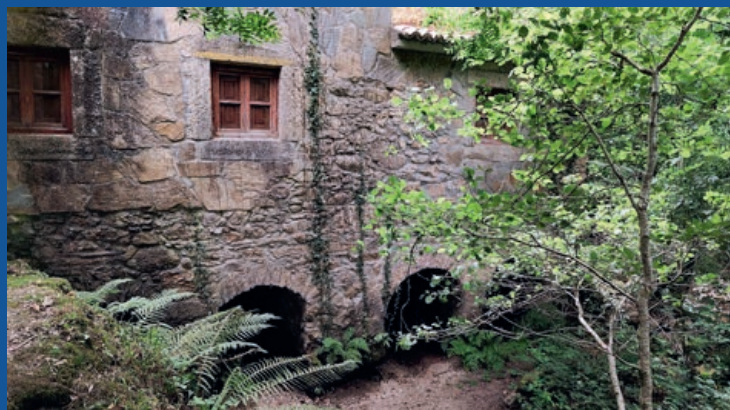

ENTORNO NATURAL ÚNICO:
LAGO DAS PONTES

ACTIVIDADES EDUCATIVAS,
DIVERSAS Y SOSTENIBLES

NEDA: De muíño en muíño ata a Fervenza do Belelle

A Ruta dos Muíños de Neda e a fervenza do Belelle constitúen unha das saídas escolares máis completas e enriquecedoras da nosa contorna ao combinar patrimonio, historia, medio ambiente e paisaxes de extraordinaria beleza.

Con saída desde a **Igrexa de Santa María**, a ruta pola senda permite achegarnos, xa case desde os primeiros pasos, a un río cun ecosistema bastante ben conservado e no que teremos a oportunidade de coñecer un pouco mellor algúns grupos de seres vivos que moitas veces nos pasan desapercibidos. Neste sentido, a guía **“O río Belelle ao natural”**, elaborada por Lois Anxo Rodríguez Calvo e editada polo Concello de Neda, constitúe un perfecto material de apoio.

O percorrido discorre á beira do **río Belelle**, entre frondosos bosques e antigos muíños que lembran a importancia que a forza da auga tivo durante séculos na vida da comarca en xeral e na **industria panadeira** desta vila en particular. O aproveitamento da enerxía hidráulica para moer o gran fixo posible unha actividade que non só marcou o desenvolvemento económico da localidade senón que definiu tamén a súa identidade como vila produtora dun dos pans con máis sona de toda a comunidade.

O momento culminante da excursión ten lugar coa chegada á **fervenza do Belelle**, un espectacular salto de auga de **45 metros de altura** que sorprende pola súa forza e beleza. O son da auga caendo, a vexetación que a rodea e a espectacularidade da paisaxe converten este recuncho nun auténtico espectáculo natural que dificilmente deixa indiferente a quen o visita.

A Ruta dos Muíños e a fervenza do Belelle demostran que aprender pode ser tamén camiñar, observar, preguntar e descubrir. A esta ruta vén de se incorporar o muíño do Carrizo, unha edificación centenaria que agora ten unha segunda vida como espazo divulgativo de educación ambiental. As visitas guiadas, dunhas dúas horas de duración, pódense reservar no teléfono 660 586 737.

NEDA:

Desde as alturas de Ancos ata o paseo marítimo

Un dos lugares de visita obrigada no concello de Neda é, sen dúbida, o **coto de Ancos**. Situado a 260 metros de altitude, ofrece unhas inigualables vistas da ría de Ferrol, converténdose nun dos puntos con máis encanto do termo municipal. Para os escolares, ademais, subir a pé ata este marabilloso miradoiro pode ser unha experiencia moi interesante de cara a fomentar hábitos de vida saudables ao tempo que descubren historias da vila como a existencia, moi preto do lugar, dos restos do castro de Ancos, onde se situaría a **antiga cidade de Libunca**.

natural conta así mesmo cun banco que chegou para se sumar á moda dos mellores e máis orixinais asentos do mundo, situados todos en contornas de gran beleza natural, como é Ancos.

E postos a camiñar, que vos parece unha andaina polo **paseo marítimo**? Neste accesible e recomendable itinerario non só se van sucedendo áreas de lecer nas que facer algunha que outra parada no camiño, senón que no traxecto é posible achegarnos ata unha **zona húmida** de marcado interese ambiental.

O parque dos Subarreiros, nas inmediacións do casco histórico da vila, e un pouco mais afastada do núcleo urbano a área da Maciñeira, son outras das zonas do municipio nedés que brindan a posibilidade de gozar dunha tranquila e animada xornada de convivencia e aprendizaxe ao aire libre para os centros educativos.

FENE: Realidade con trazos cómicos no Museo do Humor

No Museo do Humor Xaquín Marín de Fene a realidade ten trazos cómicos. Diso vai o humor gráfico e diso sabemos moito os galegos e galegas. Porque o humor é parte do noso xeito

A súa figura constitúe o punto de partida dun espazo expositivo que nos achega aos principais referentes do humor gráfico non só galego, senón tamén nacional e internacional. Siro, Raimundo Patiño, Quesada, Luís Davila ou Miguelanxo Prado son outros dos moitos creadores que dan vida ás estancias do museo fenés. Sen esquecer o recuncho reservado á caricatura e as salas temáticas dedicadas ao humor negro e á banda deseñada.

Curiosos e divertidos obxectos, espellos cóncavos e convexas para rir a gargalladas e outros interesantes recursos, complementan un espazo único e singular que cada novo curso escolar recibe a centos de escolares.

de existir. Por iso é un auténtico luxo contar cun espazo como o fenés, que abre as súas portas aos visitantes cun obxectivo claro: o de **entreter, divertir pero tamén reflexionar** arredor das obras de humoristas gráficos galegos e de todo o mundo. Entre todos eles, un protagonista: Xaquín Marín, fundador e director do Museo durante os seus primeiros 25 anos de vida.

Desde finais de 2025, o Museo do Humor Xaquín Marín conta coa súa primeira unidade didáctica, impulsada pola Concellería de Cultura de Fene coa colaboración da Xunta de Galicia. Baixo o título “Mal, pero de humor ben”, a publicación, que converte en personaxe de cómic a Xaquín Marín, aborda en ton desenfadado e divertido diversos temas como a definición de humor gráfico, as temáticas que se adoitan empregar ou os tipos de humor.

FENE: Arte urbana en clave musical

As expresións de arte urbana medran ano tras ano en Fene da man do **Perla Mural Fest**. O festival, que chegou para dar vida e cor ao municipio, é xa un referente non só a nivel galego, senón tamén máis aló das nosas fronteiras. O gran nivel e calidade dos artistas participantes nas catro edicións celebradas ata o momento tradúcese, entre outras cousas, na elección de tres dos seus murais como os **mellores do mundo**: “A violonchelista de Fene”, de Sfhir (2023); “O charanguista andino”, de Cristóbal Persona (2024); e “As Mouras”, de Wedo Goás (2025).

Para poder aprecialos en todo o seu esplendor, nada mellor que desprazarse ata o municipio e facer unha ruta polos espazos elixidos como lenzos para as creacións. Para os escolares, este gorentoso paseño pode converterse nunha estupenda ferramenta para valorar o papel da arte como axente transformador. Pero é que ademais, cada un dos murais agochan historias que nos achegan a temas tan interesantes como as nosas raíces, a mitoloxía, as tradicións musicais ou as liberdades, en todos os casos coa música, que tanto soou na sala Perla, como nexo de unión.

Xunto a estes, outros nove murais de gran formato decoran ata o de agora paredes e fachadas da localidade. Diego As, David Barrera, Rubén Paz, Virgina Bersabé, Bublegum, Mandioh e Bettinarium completan a nómina de artistas que ata o momento pasaron por Fene para plasmar a súa arte sobre o patrimonio fenés.

O Perla Mural Fest, que naceu para homenaxear a mítica sala de baile fenesa, demolida hai varios anos, está a converter a Fene nun auténtico museo ao aire libre no que poder desenvolver unha actividade fóra da aula moi creativa.

AS PONTES: Cruce de camiños no medievo

Tamén tivo As Pontes un castelo e un señor, o nobre **García Rodríguez de Valcarce** que, pese a mandar na vila durante apenas catro décadas, deixou o seu nome para a posteridade. As Pontes de García Rodríguez recorda ao seu antepasado nun dos murais do proxecto As Pontes en Pezas, coa súa armadura resplandecente.

As Pontes ten un **casco vello** con moito que descubrir. A localidade foi durante a Idade Media un cruce de importantes camiños, un lugar polo que pasaban moitos viaxeiros e mesmo peregrinos que ían a Compostela por Mondoñedo. Aquel era o **Camiño do Bispo**, un itinerario vencellado ao Camiño Francés que está a pular pola súa posta en valor como un percorrido de interese cultural e paisaxístico.

Pero por aquela vila medieval cruzaban máis camiños, tamén o Real, que ía cara a Castela, e o dos Arrieiros, que conducía á costa. Tanto tránsito está na orixe das pontes sobre o río Eume e do propio nome do enclave, **“Pontibus de Eume”**. O centro da localidade conserva tres daquelas antigas pontes -“a dos ferros” é a máis destacada- e outros rastros do pasado medieval, como o trazado dalgunhas rúas e a construción de pedra que daquela albergou o hospitaliño de pobres e peregrinos, na rúa San Xoán.

O retrato do cabaleiro lévanos a propoñer outro percorrido interesante, e moi contemporáneo! Esta localidade especializada en transformacións puxo en marcha hai uns anos o proxecto **As Pontes en Pezas**, un programa dirixido

a facer da arte urbana unha panca de cambio social, ambiental e cultural. Máis de corenta obras inzan o núcleo urbano da vila, con escenas ou personaxes que falan das xentes, as tradicións e lendas, a historia e a identidade deste territorio.

A última incorporación ao museo ao aire libre que é a colección de murais das Pontes é unha magnífica obra que o artista vigués Delio Rodríguez adicou á festa do Carme. Porque As Pontes é a única localidade de interior que ten unha festa para celebrar á patroa dos mariñeiros. E non faltan á cita desde o ano 1741!

AS PONTES: Praia, lago e zona de lecer ao grande

Sabías que As Pontes é o municipio máis extenso de toda a provincia? E parece que alí, acorde con iso, gustan de facelo todo ao grande. Pese a ser un municipio de interior teñen unha praia con bandeira azul, **o lago artificial máis grande de Europa** e tamén unha inmensa **zona verde**, cunha extensión de cinco quilómetros por 200 metros, que é un destino en alza para a organización de todo tipo de eventos. Coidamos que ofrece extraordinarias condicións para organizar unha gran convivencia escolar.

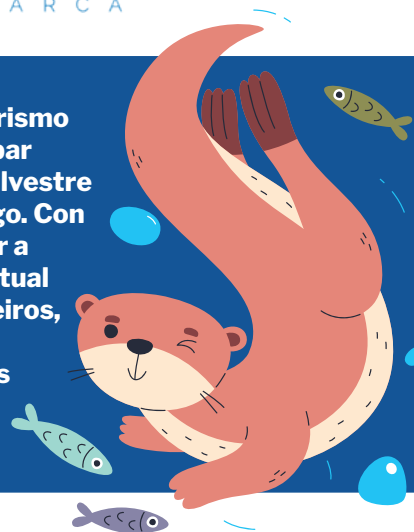
Vén de inaugurarse a nova **Estación Náutica** ao pé do lago, unhas instalacións que reforzarán aínda máis o potencial desta gran masa de auga, excepcional para realizar actividades acuáticas. A praia e a enorme franxa de cêspede -de cinco quilómetros de largo por 200 metros-, con árbores que ofrecen sombras, mesas e bancos, conforman un conxunto fenomenal, afastado do tráfico e cos servizos necesarios, para organizar todo tipo de xogos e actividades. No lugar hai varios establecementos de hostalería e empresas de turismo activo coas que se pode contar.

A localidade das Pontes ten varias **rotas de sendeirismo** homologadas, con percorridos que van desde os 7 aos 20 quilómetros. Partindo da área de lecer xunto ao lago está a **“Senda da Memoria”**, que bordea o lago e é apta para case calquera grupo. Pode facerse a pé ou en bicicleta e ao longo do percorrido, de 8,3km, hai paneis informativos sobre os núcleos habitados que existiron antes da mina así como un observatorio de aves.

EUME
COMARCA

Na web de “Observer turismo científico” podedes atopar unha guía sobre a vida silvestre que existe a carón do lago. Con ela podedes reconecer a flora e a fauna máis habitual da zona, desde os salgueiros, fentos, fiunchos ou as xestas ata as lontras, ras ou libeliñas que adoitan pulular por alí.

AS PONTES:

A magnífica historia da industria mineira

A historia industrial das Pontes é un relato épico, unha crónica escrita co esforzo de milleiros de persoas que ao longo de décadas puxeron o seu traballo e a súa pericia para explotar os recursos do territorio e facer del **o maior centro de produción de electricidade de España**. O lago puxo un broche final espléndido á que foi no seu momento a maior explotación mineira a ceo aberto do país, unha superficie da que se obtiveron máis de 270 millóns de toneladas de lignito. Foron necesarias máquinas colosais, rotapalas de 40 metros de altura e apiladoras que superaban as 3.000 toneladas, entre outros moitos vehículos e guindastres.

o que foi hai anos a Casa da Enerxía e que ten unha marcada vocación pedagóxica. A historia das Pontes como centro de produción de electricidade explícase aquí desde a orixe, cando hai vinte e cinco millóns de anos os restos vexetais acumulados nunha depresión do terreo formaron o xacemento de lignito, pasando polo súa descuberta no século XVIII e as consecutivas etapas da súa explotación.

A exposición conta con paneis, pantallas interactivas e audiovisuais, todo orientado a coñecer como naceu e medrou o centro de produción, así como a entender as leis básicas da xeración de electricidade.

Imposible meter nun museo aquelas máquinas xigantes -consérvase unha rotapala na zona próxima ao lago-, pero As Pontes ten o **Centro Expositivo da Maquinaria Mineira** (CEMAM) para contar a historia da explotación mineira e a evolución tecnolóxica que viviu ao longo de sete décadas. Está no antigo escolar de Saa e garda unha colección de **máis de 70 miniaturas** construídas por Manuel Barro García, un veciño das Pontes e traballador da mina que coñeceu ao detalle todos os orixinais.

Nunha excursión para achegarse á historia industrial das Pontes é obrigado tamén visitar o **centro expositivo "A Mina"**, que ocupa

As Pontes é unha localidade que sufriu unha transformación acelerada pola chegada e o imparable avance da industria. Como consecuencia diso son tamén moi destacables as iniciativas para preservar a memoria. Unha delas é a Asociación de Estudos Históricos e Sociais Hume, que colaborou na posta en marcha do centro "A Mina", entre outras cousas.

SUME
COMARCA

Na web explora.aspontes.org atoparedes información sobre os dous centros de interpretación.

Cómpre concertar a visita a través do departamento de Cultura do Concello das Pontes, chamando ao 981 45 31 16.

AS PONTES: Casa do mel, unha viaxe sensorial ao mundo das abellas

Os grupos escolares que visitan a Casa do Mel fan moitos descubrimentos sobre estes bechos apaixonantes: teñen cinco ollos, comunícanse cun baile, na comunidade hai unha raíña, obreiras que non paran e abázcaros... Habitualmente os grupos visten os traxes e van camiñando ata o **apiario didáctico**, ademais de coñecer a exposición e realizar un obradoiro de elaboración de candeas. O máis importante nesta excursión é coñecer o mundo das abellas da man de apicultores e apicultoras do Eume, apaixonados por este mundo e excelentes divulgadores. É toda unha experiencia sensorial: degustar o mel, ulir o néctar, tocar a cera, ver a colmea e escoitar o zoar das abellas.

Non volo perdades!

Poñer un traxe de apicultor e meter os fociños nunha colmea é toda unha experiencia. Sábeno ben os milleiros de nenos e nenas que xa teñen pasado pola **Casa do Mel de Goente** nos seus máis de vinte anos de existencia. As visitas de escolares son unha parte importante da actividade neste museo, no que apicultores e apicultoras da asociación gustan de aprender á cativada os segredos das abellas, a increíble organización da colmea e a transcendencia que ten que sigan zoando para o noso medio natural.

A asociación Casa do Mel é toda unha referencia para o sector. Pertencen a ela preto de 500 persoas de toda Galicia, que atopan nesta unión formación e recursos, entre outras cousas para loitar contra a avespa asiática ou a varroa. E o seu proxecto vai seguir medrando coa apertura dun novo edificio, nunha zona estremeira á súa localización actual, no que haberá un espazo de comercialización e outro de formación.

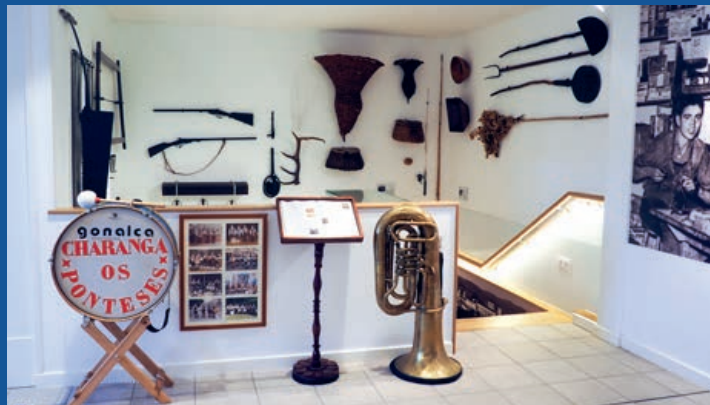
As visitas de grupos pódense concertar durante a semana. O prezo é de 3€ por persoa e hai a opción de levar unha terrina de mel por 0,50€. A Casa do Mel abre ao público en xeral tamén os sábados e domingos, en horario de 16.00 a 21.00h.

Teléfonos para concertar a visita: 661 003 616 / 981 102 249

Dirección: A Casa do Mel está ao pé da estrada AC-564 e ten un espazo ao seu carón no que pode estacionar o autobús sen problema.

Web: www.casadomel.es

AS PONTES: O museo Monte Caxado, para que a memoria non se perda

Acativada que esperta hoxe ao mundo da intelixencia artificial -non falto de perigos e desafíos!- ten no **Museo Etnográfico Monte Caxado** unha porta aberta a un pasado non tan remoto, no que a vida cotiá construíase con moito traballo e poucas comodidades. A memoria é un tesouro que facilmente esvaece se non se garda con agarimo, mellor cos obxectos e documentos que construíron a realidade pasada.

a da antiga escola, oficios como o de carpinteiro ou zoqueiro, as tarefas do agro, a cociña, a roupa, e un largo etcétera. Falamos dun museo vivo, ao que seguen chegando doazóns e que é moito máis que unha exposición. A actual **Fundación Museo Etnográfico Monte Caxado** ocúpase de recoller, catalogar e expoñer as pezas físicas vencelladas aos usos e costumes dos nosos avós, pero tamén de dixitalizar documentos e fotografías que fai accesibles a través da súa páxina web. Nela hai ademais un apartado de videoteca e outro de audioteca, con imaxes e sons que son parte da historia das Pontes e da súa contorna.

O mellor dunha visita escolar ao museo Monte Caxado é o guía, **o mestre xubilado López Ferro**, que coñece ao detalle cada peza e é quen de seleccionar aquelas que máis interese teñen para cada grupo.

A iso encomendouse hai catro décadas José Manuel López Ferro, mestre do colexio, hoxe desaparecido, Monte Caxado, cando comezou a xuntar pezas vencelladas ao pasado eminentemente agrario da zona das Pontes. A industria crecía na localidade e o profesor quixo evitar o esquecemento, así que invitou ao alumnado e ás súas familias a doar para a colección obxectos que caían en desuso e comezou unha historia colectiva que segue viva e crescendo.

A colección etnográfica que naceu dentro do colexio ocupou despois unha casa, transformada en museo, no casco vello de As Pontes. Alí están expostos **máis de 2.600 obxectos**, organizados por seccións como

EUME
COMARCA

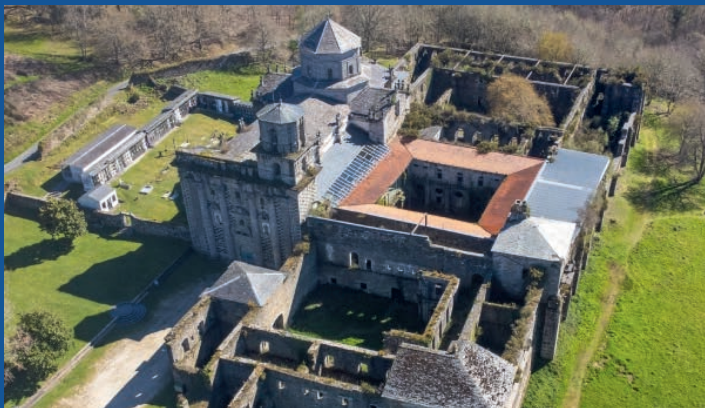
A web www.montecaxado.gal é un auténtico caderno de bitácora do ambicioso proxecto de investigación e divulgación que emprendeu José Manuel López Ferro hai corenta anos. Non deixedes de visitala!

Visitas de grupo ao museo: contactar a través dos teléfonos 670 509 697 ou 698 148 890 ou no correo electrónico info@montecaxado.gal

Horario de apertura para o público xeral: martes a venres, de 18.00 a 19.30h e os sábados e domingos de 11.30 a 13.00h

Aínda que o museo ocupa unha antiga casa do casco vello é accesible para persoas con mobilidade reducida. Está situado na praza da Igrexa, na que os grupos escolares teñen espazo para xogar antes ou despois da visita.

MONFERO: un mosteiro singular e sorprendente

O mosteiro de Monfero é un conxunto singular e sorprendente, situado a carón dun dos centros de interpretación das Fragas do Eume. A construción orixinal é do século XII, pero a igrexa actual e moitos dos seus elementos máis destacables datan do XVII, cando o cenobio viviu o seu momento de máximo esplendor. Primeiro foi beneditino e despois pasou á regra cisterciense -a dos monxes “brancos” pola cor da súa túnica-, que vivía con austeridade e baixo o lema “Ora et labora”.

É única a **fachada barroca da igrexa**, cun **axedrezado verdadeiramente insólito feito con pizarra e granito**. Ten unha soa torre, porque a outra foi fulminada por un raio! Ao entrar no interior, asombra en primeiro lugar a **gran bóveda de canón casetonada** que conduce ao centro da cruz latina e ao altar. No interior da igrexa están as **tumbas de varios**

Un dos máis curiosos capítulos da historia do cenobio data dos anos 50, cando se chegou a proxectar a desmontaxe da fachada da igrexa para levala ata a cidade da Coruña e empregala na igrexa de San Pedro de Mezonzo. Afortunadamente, a iniciativa decaeu!

señores feudais, entre eles Nuño Freire de Andrade “O Mao” e Fernán Pérez de Andrade “O boo”, así como outros elementos de interese.

Na longa historia da abadía hai altos e baixos, momentos de apoxeo e etapas nas que o conxunto foi vítima do máis absoluto desleixo, pese a estar declarado **Monumento Histórico Artístico** desde 1941. No ano 2003 o Arzobispado cedeu o mosteiro á Xunta de Galicia, que anunciou a súa intención de abordar a súa rehabilitación integral e convertilo nun hotel-spa de catro estrelas. A día de hoxe, o proxecto está paralizado.

O Concello de Monfero ten a súa **Oficina de Turismo no interior da igrexa**, habitualmente aberta desde Semana Santa ata o mes de outubro. Para programar unha excursión escolar cómpre asegurarse do horario de apertura e ter en conta o Centro de Interpretación das Fragas do Eume, aberto de maio a setembro e que ofrece exposicións permanentes e temporais. Tras coñecer o mosteiro, o máis recomendable é gozar da súa contorna natural, ideal para facer unha pequena ruta ou organizar algún xogo co grupo.

Oficina de Turismo: de mércores a domingo, de 11.00 a 14.00 e de 16.00 a 19.00h. Entrada de balde e visitas guiadas diarias.

Email: correo@monfero.es

Teléfono do Concello: 981 79 38 85

O mosteiro ten a súa asociación de amigos, á que podedes inscribiros (cota cero) para apoiar a rehabilitación do conxunto.
Contacto: mosteiro demonfero@gmail.com

FRAGAS DO EUME:

Un antigo bosque que esconde moitas sorpresas

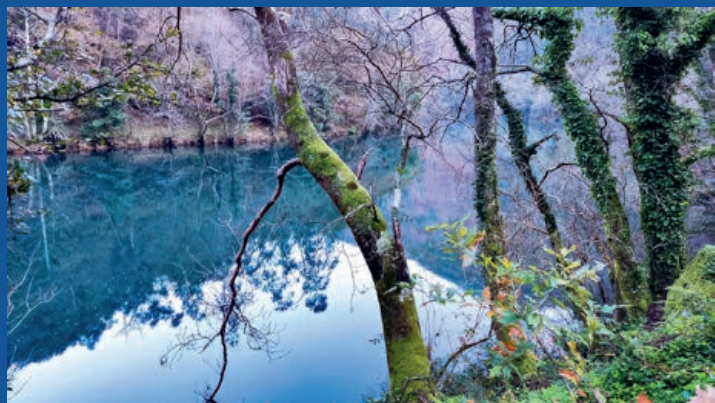

As Fragas do Eume son un ecosistema único e constitúen a xoia natural da comarca. O bosque costeiro máis importante de Europa esténdese nun territorio de máis de **9.000 hectáreas** das que máis de tres mil están cubertas de árbores e o resto son zonas de matogueira, pasto e o propio leito do río que lles dá nome. Esta superficie abarca os concellos de **Pontedeume, Cabanas, Monfero, As Pontes e A Capela** e en cada un deles hai excelentes reclamos para realizar unha excursión escolar. As Fragas foron declaradas **Parque Natural** no ano 1997.

En Pontedeume, na parroquia de Ombre, sitúase o principal portal de entrada. Nel encontramos toda a información necesaria para percorrer o parque natural, desde unha **exposición interactiva** que

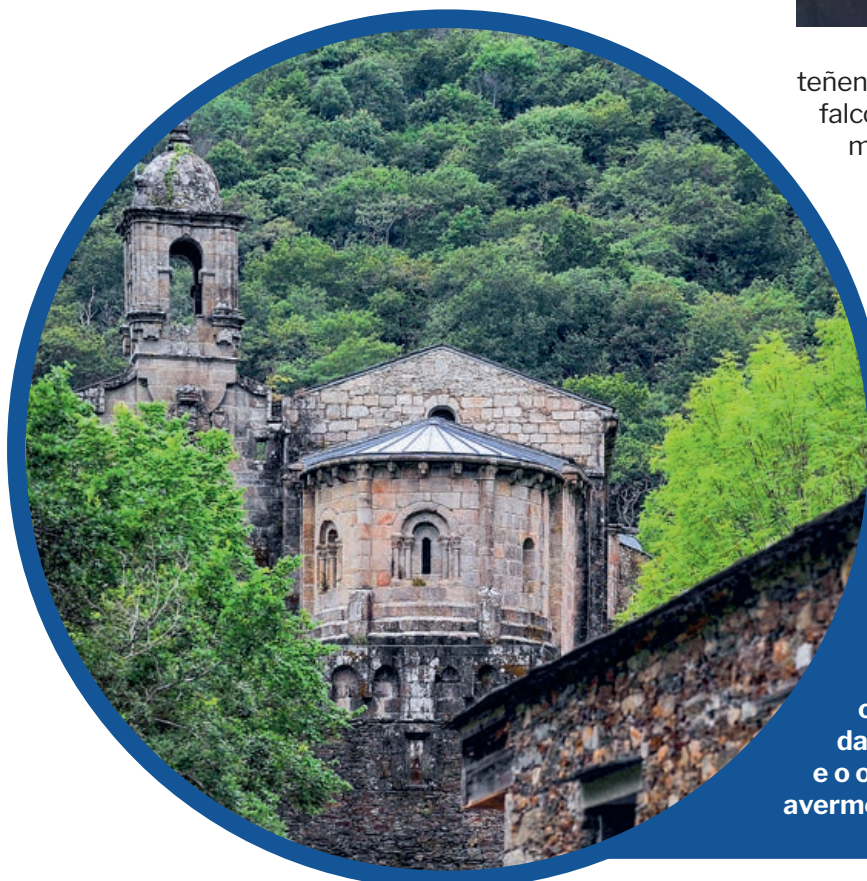
resume os atractivos naturais e patrimoniais ata unha sala na que se proxectan **audiovisuais sobre a historia e a paisaxe**. Está dispoñible tamén unha **aplicación informática** con información actualizada para facilitar as visitas.

O acceso por Cabanas realízase camiñando desde as parroquias de Irís -a través da Senda dos Encomendeiros- e Soaserra, percorrendo o camiño que discorre ata o **mosteiro de Caaveiro**. Este mosteiro atópase xa dentro do municipio da Capela e descubrir no medio da exuberante natureza das fragas este edificio do século XII é unha experiencia increíble. Se a entrada ás Fragas se realiza polo Camiño Vello da Capela non se pode perder a visita ao **Museo Etnográfico** nin o paseo pola ruta dos **Muíños do Sesín**.

Partindo das Pontes pola Senda da Ribeira tamén chegamos ao parque e teremos ocasión de ver o impresionante **embalse do Eume**, mentres que se saímos de Monfero é imprescindible percorrer o Camiño dos Cerqueiros co marabilloso **miradoiro da Carbueira** desde o que se contemplan os canóns do Eume. Neste último concello non podemos deixar de coñecer o **mosteiro de Monfero**, un edificio que data do século XII nas súas orixes pero que conta con elementos arquitectónicos de estilos posteriores como a súa característica fachada axadrezada, que data do Barroco.

Escóllase unha ou outra ruta, as Fragas do Eume ofrecen para unha excursión escolar unha inmersión na natureza que permitirá ao alumnado explorar o corazón máis verde da comarca e achegarse a especies animais e vexetais únicas. Os **anfíbios** son os auténticos protagonistas xa que aquí viven 13 das 15 especies que

teñen o seu hábitat en Galicia, pero tamén hai curuxas, falcóns, picapeixes, lontras, corzos, porco teixos e moitos outros animais. Entre a vexetación destacan os **máis de 20 fentos diferentes**, algúns tan antigos que datan da época dos dinosauros. E entre as árbores hai que salientar os carballos, castiñeiros, bidueiros, amieiros, teixos ou abeleiras, que constitúen a frondosidade das fragas.

A visita ás fragas muda con cada estación. Sen dúbida os momentos máis coloridos son a primavera, cos seus verdes tinguidos coas tonalidades das flores silvestres, e o outono, cos dourados e avermellados das follas.

XEOPARQUE CABO ORTEGAL:

Unha aula ao aire libre para descubrir a historia da Terra

Sabías que no Xeoparque Cabo Ortegal están **as rochas máis antigas do planeta**? Visítalo é unha oportunidade única de viaxar no tempo millóns de anos atrás e de visualizar na práctica o proceso de formación da Terra.

Sete concellos -**Cariño, Cedeira, Cerdido, Moeche, San Sadurniño, Ortigueira e Valdoviño**- e 799 quilómetros cadrados de superficie configuran este **espazo reconecido pola Unesco** polo seu importantísimo valor xeolóxico, que reúne a científicos de todo o mundo para estudar un patrimonio excepcional. Ten a peculiaridade de mostrar na superficie rochas e formacións que xurdiron a través do lento proceso de nacemento e desaparición da gran cordilleira Varisca, que se remonta a hai 350 millóns de anos, e polo movemento das placas tectónicas do planeta, que continúa a día de hoxe. Estas rochas soen atoparse a 70 quilómetros de profundidade, polo que a excursión pola contorna do Cabo Ortegal é unha apaixonante viaxe, ideal para explicar os contidos de disciplinas como as Ciencias Naturais, a Xeoloxía, a Xeografía e a Educación Ambiental.

Case un milleiro de estudantes de Primaria, ESO, Bacharelato e ciclos formativos percorreron o xeoparque no curso pasado, reservando a visita -que

é gratuíta- a través do formulario dispoñible na páxina web. E no presente curso escolar está previsto levar a cabo novos plans educativos en colaboración cos centros dos municipios que o integran.

Polo momento pódese descargar da web unha **unidade didáctica** preparada para un nivel de 4º da ESO co título “O mar baixo os nosos pés: Xeomorfoloxía submarina e riqueza biopesqueira no Xeoparque Cabo Ortegal”.

A variedade de opcións de visita é moita: desde a Serra da Coriscada e as súas características rochas “**ollo de**

sapo” ata o Macizo de Herbeira, onde as **peridotitas** presentan formas singulares pola intensa erosión; a praia de Fornos e a súa **area avermellada** polas rochas granatíferas ou a de **Teixidelo**, a única de cor negra de orixe non volcánica; a **mina da Barqueira**, que explotou ferro, cobre e cinc orixinados no fondo dun antigo océano de hai 380 millóns de anos ou as canteiras de **toelo**, unha serpentinita de cor verdosa propia de Moeche con gran valor ornamental. Estes son só algúns exemplos -todos están recollidos na web- das

posibilidades que ofrece o xeoparque, xa que en cada concello pódense realizar diferentes rutas, todas cun elevado valor xeolóxico.

Unha vez decidida a viaxe ao Xeoparque, a excursión pódese completar cun amplo abano de propostas nos diferentes concellos relacionadas coa natureza, o patrimonio histórico ou o deporte, entres outras.

Cada ano, a Asociación Española para a Ensinanza das Ciencias da Terra, a Sociedade Española de Xeoloxía e o Colexio Oficial de Xeólogos organizan unha Olimpíada para estudantes do último ciclo da ESO e Bacharelato. O Xeoparque é sede dunha das fases galegas, polo que participar nesta competición é tamén unha excelente maneira de achegarse a el.

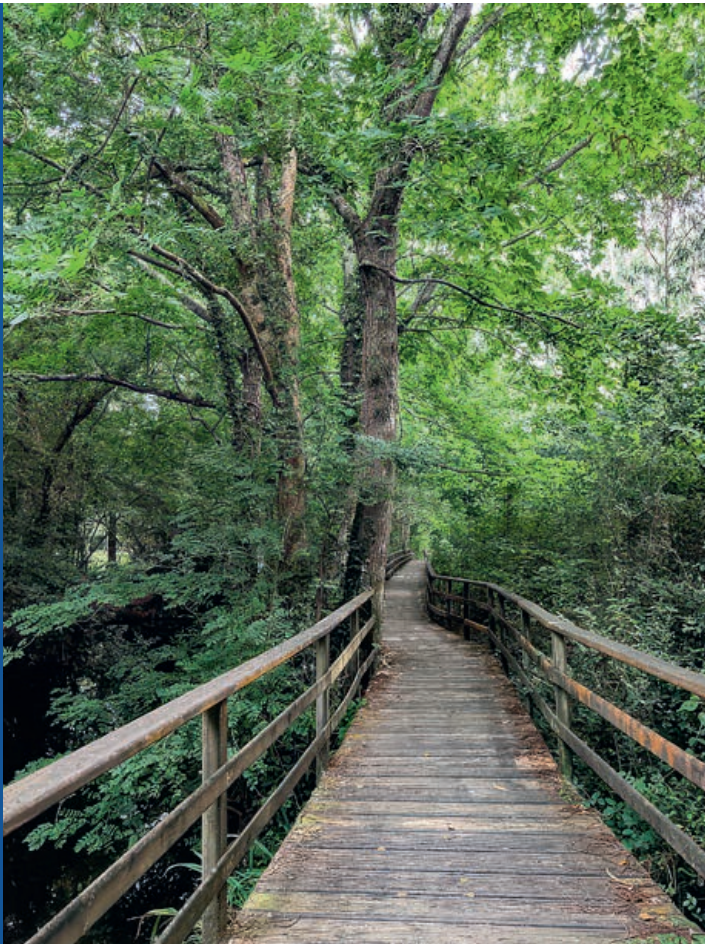
SAN SADURNIÑO:

Un bosque galego cheo de maxia nun espazo natural protexido

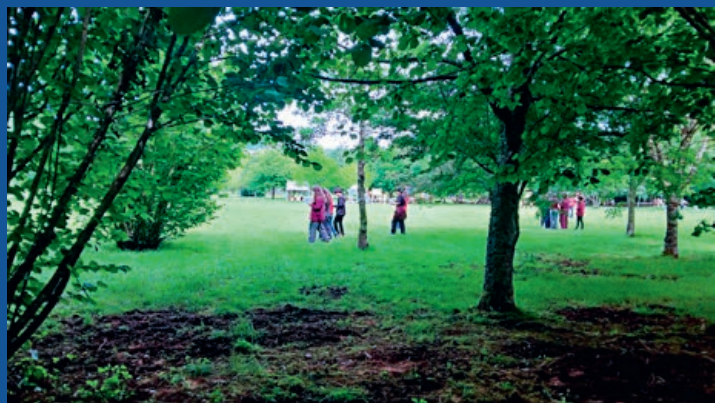
O traballo de conservación do patrimonio histórico e da botánica galega en particular que leva a cabo desde hai anos o Concello de San Sadurniño ten unha das súas vertentes máis destacadas nos proxectos orientados á poboación máis nova. No **espazo da Cortiña**, situado á beira do río Xuvia, creouse hai xa 17 anos un **Arboreto Galego** no que podemos achegarnos ás sete variedades máis importantes dos nosos bosques: sobreiral, fraga, teixedal, faial, souto, carballeira e bosque de ribeira. Con esta mesma finalidade de conservación dos exemplares autóctonos creouse a **horta de conservación Carlos Fornos**, que reúne medio milleiro de exemplares de froiteiras galegas, parte delas en perigo de extinción.

Esta zona de lecer completouse a partir de 2021 coa **Fraga Máxica**, un proxecto ao que deron vida os artistas locais Carlos García e Marina Goti, autores das personaxes en madeira que hoxe poboan a zona da Cortiña: protagonistas de contos como Pinocho, animais como esquíos, ras ou cervos, gnomos, dragóns ou a deusa Navia, unha das máis importantes da mitoloxía galega.

A rapazada pode aprender tamén sobre o mundo das abellas, xa que no mesmo espazo hai unha **abellariza didáctica** na que neste curso escolar funcionará un novo elemento: unha **caseta de apiterapia** conectada ao apiario cunha reixa moi fina que permitirá escoitar ás abellas e ulir as colmeas.

A cooperativa Rexenerando desenvolve para o Concello o proxecto educativo **Terra de Vida**, a través do que os escolares coñecen o patrimonio natural e histórico de San Sadurniño concertando as correspondentes visitas. Hai dispoñibles tres obradoiros didácticos para Infantil (grupos de 10 a 20 e 3€ por persoa), Primaria (grupos

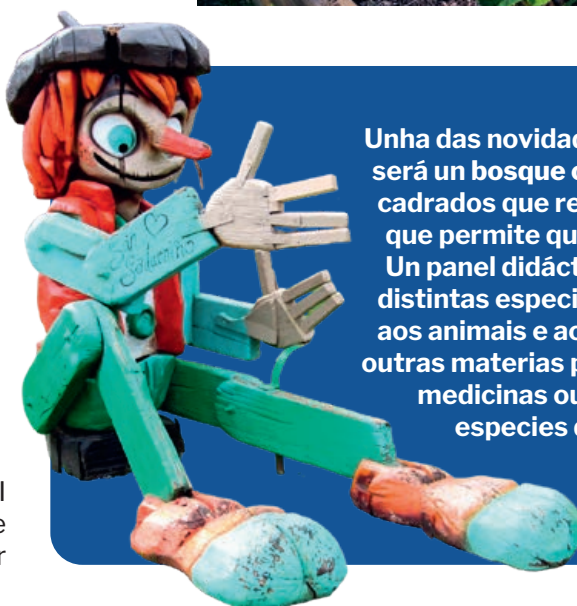
aquí pasou boa parte da nobreza española da época e hoxe este señorial edificio co seu característico torreón ameado alberga as dependencias do Concello. Os seus xardíns respondían ao gusto modernista: estanques, plantas exóticas, esculturas, bancos de pedra, azulexos... e nel podíanse ver cisnes ou pavos reais. O Concello iniciou a súa rehabilitación no ano 2007 mantendo e recuperando os elementos que aínda se conservaban. Nesta zona celébranse **dúas feiras anuais** que teñen gran sona nos arredores, a Feira da Plantación do último domingo de abril e a Feira Rural do último sábado de agosto.

de 10 a 25 e 3€ por persoa) e Secundaria (grupos de 10 a 20 e 5€ por persoa). Tamén é posible organizar estes obradoiros para persoas adultas e familias, con grupos de entre 10 e 20 persoas e prezos de 4€ para menores de 18 anos e 10 para maiores desta idade.

Lecer e didáctica van da man na Cortiña, pero a visita ten outros interesantes alicientes. O río Xuvia configura aquí un fermoso **paseo fluvial** que forma parte da Rede Natura e que ao longo de dous quilómetros permite entrar en contacto coa natureza e relaxarse escoitando o piar dos paxaros.

Non se pode esquecer que todo este conxunto natural está situado preto do **Pazo da Marquesa**, un edificio que moi posiblemente foi construído no século XVI pero que hoxe mostra a imaxe que se lle deu nunha reforma executada no XIX. Por

Unha das novidades deste curso escolar será un bosque comestible de 30 metros cadrados que reflicte a biodiversidade que permite que o ecosistema funcione. Un panel didáctico explica como as distintas especies ofrecen refuxio aos animais e achegan alimento e outras materias primas como madeira, medicinas ou especias. As 26 especies que xa se plantaron ampliaranse en sucesivas fases.

SAN SADURNIÑO:

Rochas que albergan castelos e contan lendas de mouros

Cando pensamos nun castelo, a imaxe que adoita virnos ao maxín é unha fortaleza situada nun alto para poder ver aos inimigos e estar preparados para a defensa con antelación. O **castelo de Naraío** -cuxas orixes parecen remontarse ao século XI- responde fielmente a esta idea: está **construído sobre unha rocha** cunha altura de 400 metros sobre o nivel do mar e os seus muros integran en parte o penedo que lle serve de base.

Desde alí divísase a fermosa paisaxe do **río Castro**, moi recomendable para facer unha ruta que remata na fortaleza e que non ten dificultade. No percorrido, desde a fonte de San Roque, atoparemos muíños, **a ponte da Ferraría** do século XIV e unha **espectacular ferverza** que constitúe unha das estampas máis emblemáticas

de San Sadurniño. De aí chegamos ao castelo, que orixinalmente pertenceu á familia dos Piñeiro ata que lles foi arrebatado por Pedro I para entregarllo a Fernán Pérez de Andrade "O Bóo", e que chegou a funcionar como cárcere. O seu abandono a principios do século XVII e a falta de protección propiciaron que as súas pedras fosen utilizadas como material de construción nas casas da contorna e mesmo na central hidroeléctrica situada nas proximidades.

E falando de rochas, sabías que a **Pena do Rei Mouro**, situada na parroquia de Igrexafeita, é un dos conglomerados de seixo máis grandes de toda Galicia? Conta a lenda que o Rei Mouro tiña un gran tesouro e que escapou con el cando tentaban arrebatarllo, pero coas présas caeulle nunha fraga e nunca máis apareceu. A pena que leva o seu nome, con 400 metros de altitude, é un lugar ideal para a **iniciación á escalada**, iso si, sempre da man de profesionais deste deporte.

Outra opción para unha excursión escolar a San Sadurniño é a visita á área recreativa de Os Currás, na que entre xuño e setembro funciona unha piscina descuberta ideal para gozar do bo tempo. Este espazo sitúase en plena natureza, rodeado de árbores e equipado con bancos e xogos infantís.

Alimentos Dixital é a plataforma educativa de Gadis

que ofrece ao profesorado e alumnado unha experiencia que afonda en aspectos relacionados coa sostibilidade, os hábitos saudables e o consumo responsable. A través de vídeos, explicacións e fichas interactivas, permite coñecer o percorrido que fan os alimentos desde o mar ou o campo ata chegar as nosas casas. Este programa complétase con visitas guiadas aos nosos supermercados, onde o persoal educativo reforza os contidos a través da interacción real cunha experiencia de compra responsable e saudable.

A lonxa, a agricultura, a gandería, os almacéns, a chegada a tenda, a froitaría, a peixaría, os lineais, a caixa, a chegada a casa, a xestión dos refugallos, son algunhas das unidades didácticas que

compoñen Alimentos Dixital, todas elas adaptadas ao currículo oficial de Galicia e Castela e León, para educación infantil e primaria.

A participación en Alimentos Dixital é moi doada. Soamente terás que rexistrar a túa clase na plataforma e ir realizando co teu alumnado as diferentes unidades didácticas. Cada unha delas conta con vídeos e fichas interactivas, adaptadas ao nivel de cada curso. Ademais contas con material adicional para completar os contidos, que poden ser traballados na aula ou na casa.

Completar as unidades de Alimentos Dixital ten premio, xa que o alumnado recibe o **Prato Alimentos**. Unha ferramenta educativa baseada no prato de Harvard que serve para aprender a distribuír as proporcións de alimentos saudables en cada comida.

No curso pasado máis de **27.000 nenos e nenas** de Galicia e Castela e León realizaron o programa Alimentos Dixital e **máis de 13.500** visitaron os supermercados Gadis. Se queres **participar co teu alumnado durante o curso 2026-2027** tan só é necesario ir ao seguinte enderezo web e apuntar ao teu centro. Unha vez se inicie o programa contactaremos contigo.

MOECHE: Un castelo no que se escribiu a historia das Revoltas Irmandiñas

Organizar unha excursión ao castelo de Moeche permite coñecer unha fortaleza construída orixinalmente no **século XIV** e perfectamente visitable polo excelente estado no que se atopa tras a súa rehabilitación, cuxa parte máis importante se acometeu hai xa vinte anos. As nenas e nenos quedarán sorprendidos co **foxo** que o rodea, o **patio de armas** que se abre a tres estancias, a súa **torre da homenaxe**, os muros e a **escaleira helicoidal** que sobe ata as ameas.

tentaron rematar con esta situación, entre outras cousas, atacando as fortalezas propiedade dos señores feudais. A de Moeche quedou destruída, pero as familias nobres axiña reconquistaron os seus bens e derrotaron aos Irmandiños, neste caso obrigando ao pobo a reconstruír o castelo.

Precisamente na fortaleza modestina sitúase un **Centro de Interpretación** que explica polo miúdo o que aconteceu con estas revoltas, consideradas a primeira gran revolución social que se deu en Europa. A visita á fortaleza ten así unha dobre vertente: a do aspecto patrimonial e a de aprendizaxe histórica.

A tarifa reducida para grupos escolares é de 1,50€ por persoa e ademais pódense descargar na páxina web unha unidade didáctica e exercicios para escolares de Primaria e Secundaria.

MOECHE:

De feira en feira con parada na área recreativa de Souto Grande

cadrados de espazo verde á beira da presa do río Xuvia nos que se dispoñen bancos, mesas e grellas en perfecta harmonía coa contorna para compartir unha merenda, xunto cun **parque infantil** pensado especialmente para a cativada máis pequena. O aliciente máis importante desta área recreativa é, para os de maior idade, a **piscina**, que abre de xuño a setembro e, polo tanto, é un destino moi interesante para festexar o comezo ou o final do curso escolar.

Moeche conta cun circuíto de seguridade viaria no que as nenas e nenos poden aprender de forma divertida as normas básicas de educación viaria. Nel teñen á súa disposición bicicletas e karts para iniciarse no mundo da seguridade ao volante.

O municipio de Moeche é un **referente no mundo das feiras**. A que se celebra cada mes, os días 11 e 23, é a máis antiga e hai constancia documental de que neste concello xa tiñan lugar este tipo de actividades mercantís no século XVIII. Na feira quincenal pónense á venda os artigos que se atopan habitualmente neste tipo de eventos: produtos de proximidade, ferramentas, tecidos... pero tamén gando, aínda que a venda de animais ten a súa propia feira anual no mes de xuño. E o equino é o protagonista da do 23 de abril, a máis importante das dedicadas ao cabalo que se celebran en toda a comarca. Ademais, hai dous produtos que conseguen xuntar en Moeche a milleiros de persoas en cada edición: a Feira da Faba, en outono e, sobre todo, a do Queixo, na primavera. Asistir a algunha destas feiras permite ao alumnado coñecer un modelo de comercio tradicional que en Moeche está cada vez máis vivo.

Se se prefire unha excursión dirixida en exclusiva ao lecer e a convivencia, a **área recreativa de Souto Grande** é o destino ideal. Son preto de **1.500 metros**

CEDEIRA: Un destino con todo para unha xornada de xogos e convivencia

Este é un lugar ideal para organizar unha xornada de convivencia ao aire libre, nun espazo grande, afastado do tráfico e que dispón de todo o necesario. O **parque de San Isidro**, en Cedeira, conta con dous zonas de xogos que acaban de ser totalmente renovadas -unha delas con elementos para cativada máis pequena-, unha **tiroleza** de 28 metros e un **skate bowl**. Moito céspede e grandes árbores baixo os que tomar o bocata, tamén un espazo pavimentado e un anfiteatro para sentar e facer algunha función, servizos e fontes públicas forman parte do conxunto.

E se o grupo quere complementar a saída con algo máis, só hai que achegarse ao **museo Terras de Cedeira**, no Palacete Municipal, onde está a Oficina de Turismo e unha exposición permanente con obxectos ligados ao pasado da localidade. É a **Colección Rafael Usero**, que leva o nome do profesor que foi xuntando ao longo de toda unha vida cousas, moitas delas aportadas polas familias do alumnado. Destaca a vitrina dos machados prehistóricos, a maior parte deles do Neolítico.

Tamén está a un tiro de pedra o casco vello, que aínda conserva vestixios do trazado medieval. Xunto ao Concello está o mural que recorda a lenda do cabaleiro Lanzarote do Lago, coa que podedes pescudar a **conexión de Cedeira coa corte do rei Arturo!**

Esta grande área recreativa está situada ao pé da **praia da Madalena**, un areal tranquilo que tamén se presta para facer xogos cos nenos e as nenas, especialmente nesas excursións de fin de curso nas que xa vai bo tempo.

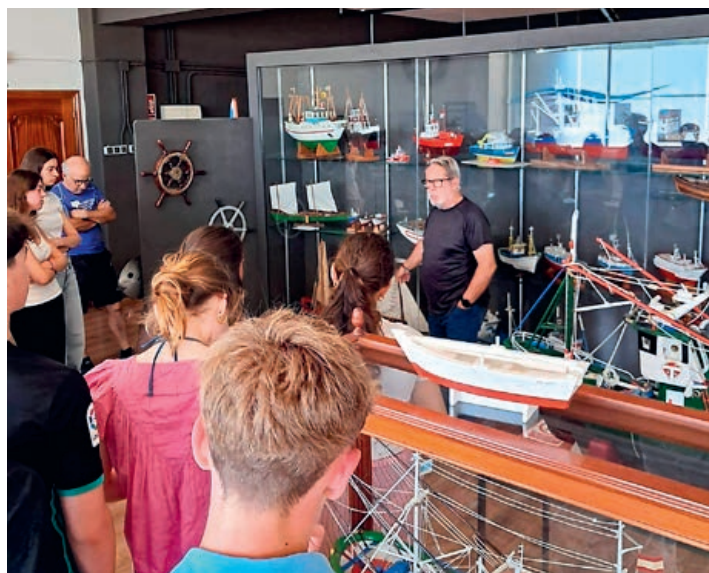
O Museo Terras de Cedeira desenvolve todo o ano actividades de dinamización, moitas delas dirixidas a nenos e nenas. Que vos parece ver de concertar unha breve visita para que lles expliquen ao grupo, por exemplo, en que consiste a rapa das bestas da Capelada?

CEDEIRA: O Mares, un museo para saber da vida mariñeira

A visita ao **Museo Mares** é especialmente recomendable para grupos escolares de Infantil e Primaria. A exposición, que naceu por iniciativa dun grupo de veciños e veciñas de Cedeira, ten a vocación de transmitir á xente miúda o que é a vida mariñeira, como as xentes deste pobo van a pescar e a mariscar desde hai séculos, como estas actividades marcaron o ritmo da vila, a evolución da súa economía...

que segundo a idade pode abordar a interpretación dunha carta náutica ou a realización dun debuxo ou unha manualidade. O Mares é un espazo moi dinámico, no que adoitan ter tamén exposicións temporais, conferencias e moitas actividades para a xente miúda.

Nos últimos anos é moi frecuente que o mesmo museo se encargue de coordinar, na visita de grupos escolares, o **encuentro cos voluntarios da base da Cruz Vermella**, que está moi próxima. A cativada goza poñendo o chaleco salvavidas ou vendo desde o peirao como roxen os motores da lancha de rescate. Tamén a miúdo, os grupos achéganse ata a Confraría de Pescadores e á súa lonxa, onde comprobán como foron as capturas de peixe ou de marisco e poden mesmo coller coas súas mans algún exemplar case vivo.

Programar unha visita é moi doado contando coaxente do Museo Mares. O percorrido abrangue a propia exposición, na que os escolares descubren desde o que é un raño de coller berberechos ata algúns osos dunha balea, e habitualmente algún **obradoiro**,

Cabo Ortegal
XEOPARQUE

O Museo Mares garda moitas curiosidades, entre elas unha famosa carta nunha botella lanzada ao mar en Florida o 25 de xullo de 1962 por dous nenos do Canadá e un de EEUU, a cal foi achada en Cedeira o 19 de agosto de 1963 por un neno chamado Manuel Rodríguez Casal. E a cousa non rematou aí!

Museo Mares: gratuíto para menores de 3 anos, 1€ para nenos e nenas de 3 a 10 anos, 2€ de 10 anos en diante.

Consultar o horario na web: www.maresdecideira.gal, de maio a setembro abre de mércores a domingo polas mañás e polas tardes.

Contacto para concertar visitas: 614 20 95 04.

CEDEIRA:

De aventura nas alturas

Contando co escenario extraordinario que é a serra da Capelada, no corazón do Xeoparque Cabo Ortegal, o Concello de Cedeira artellou unha oferta única en Galicia para o turismo activo. O parque Senda Park, unha escola de escalada no Miradoiro dos Carrís e a vía ferrata Senda do Santo configuran tres destinos de aventura neste territorio inzado de lendas e misterio, na contorna do santuario de San Andrés de Teixido, ao que tes que ir en vida!

Moi preto destes puntos de aventura está o núcleo de Santo Andrés de Teixido, un dos lugares máis singulares de Galicia. De alí son os “sanandresiños”, amuletos feitos de miga de pan e pintados de alegres cores. Conta a tradición que se non vas de vivo ata este cabo do mundo terás que achegarte de morto, en forma de becho ou doutro animal pequeno. Non deixedes pasar a ocasión!

Senda Park está no Campo de Armada, en Régoa, e consiste nunha instalación para desprazarse en altura entre enormes árbores, sobre pontes e pasarelas colgantes, tirolesas e cordas. O itinerario é **apto para nenos e nenas a partir de oito anos** e cun mínimo de 1,30m de altura -tamén para maiores!-. Todo o circuíto realízase coa suxeición dunha liña de vida que ofrece seguridade ao tempo que os pequenos senten que están a vivir unha auténtica aventura.

Tamén vén de habilitarse na serra da Capelada unha **escola de escalada**, concretamente no Miradoiro dos Carrís, con 60 vías. Son **60 itinerarios** de subida pola roca, uns máis doados e outros cun maior grao de dificultade, que converten este punto nun dos mellores da comunidade para practicar este deporte.

Unhas 3.000 persoas percorren cada ano a **vía ferrata Senda do Santo**, que o Concello de Cedeira habilitou en 2021. É unha ruta que leva entre dúas e tres horas percorrer e que é **apta para persoas non iniciadas na escalada**, sempre cumprindo as normas obrigadas en cando a seguridade e material. A paisaxe é inmellorable!

Cabo Ortegal
XEOPARQUE

As empresas locais **Orixen Action** (658 94 07 13), **Portal Norte** (648 87 77 80) e **Guías Ceibe** (648 87 77 80) contan con autorización para xestionar e guiar o percorrido tanto pola vía ferrata como a escola de escalada e o parque de aventuras **Senda Park**. Como orientación, o prezo por persoa para facer a Senda do Santo está arredor dos 35€.

CEDEIRA: Unha península que cabe nunha excursión

No deseño dunha excursión a Cedeira, recoméndase meter sempre a **península de Sarridal**. É o saínte rochoso que se asoma á entrada da ría, sobre o porto comercial, e configúrase como un enclave esencial para coñecer a historia da localidade. Unha peza fundamental é o **xacemento do castro**, que se está a escavar en sucesivas campañas arqueolóxicas desde 2018. Descubriuse un monumento con forno -a sauna dos castrexos-, muros defensivos con foxos e outros elementos que revelaron que o lugar estivo habitado polo menos desde o século IV a.C. ata o III d.C.

Baixo o cantil da mesma península están unhas **vellas cetarias**, recuperadas recentemente, testemuños da actividade mariñeira de Cedeira. Nelas gardábanse os peixes e o marisco vivos ata a súa venda e hoxe constitúen unhas estruturas singulares nunha paisaxe extraordinaria. Ao lado está a paradisíaca **cala das Sonreiras**, á que se chega por unhas escaleiras de madeira e da que só poderemos gozar coa marea baixa.

No conxunto vese a importancia que tiveron os muros defensivos... algo que conecta co **fortín da Concepción** situado na mesma península do Sarridal, a moi pouca distancia do castro. Foi construído na segunda metade do século XVIII para defender á poboación dos frecuentes ataques e saqueos que se producían por parte de soldados ingleses. No seu interior hai paneis informativos, maquetas e pezas que falan tanto da historia do propio castelo como do xacemento castrexo.

Cabo Ortegal
XEOPARQUE

unesco
Geoparque mundial

Recentemente o Concello recuperou uns restos dunha antiga fábrica de salgadura situados ao pé das dunas da praia da Madalena, á altura da praza da Constitución. Chegaron a existir sete plantas deste tipo no areal. É outro elemento importante no relato da historia mariñeira de Cedeira.

Consultar coa Oficina de Turismo a dispoñibilidade de visitas guiadas ao Fortín da Concepción, no teléfono 981 482 187.

A final de curso é habitual que estea xa en marcha unha campaña de escavación e que se poidan programar visitas ao xacemento comentadas polos arqueólogos.

Para o acceso en autobús, hai que aparcar no porto, preto da lonxa, e subir polas escaleiras que arrancan do peirao ao pé do fortín.

ORTIGUEIRA:

Espazos naturais e urbanos nunha vila con moita historia

A natureza é un dos principais reclamos de Ortigueira e alcanza a súa máxima representación na **ría**, un espazo dos de maior valor ecolóxico de toda a costa galega, que alberga unha **extraordinaria riqueza de fauna e flora** e que conta con numerosas figuras de protección.

A **praia de Mourozos** é de visita obrigada. O cordón dunar configura a lagoa de San Martiño, que é, coa illa de San Vicente, un dos seus sinais de identidade. Ten unha extensión de dous quilómetros e para chegar a ela atrávesase un fermoso piñeiral que conta con bancos e mesas moi axeitados para merendar durante a excursión ao areal. Este **únese ao centro urbano a través dun sendeiro** de cinco quilómetros e medio que bordea a ría.

Pero ademais da natureza, Ortigueira conta cunha historia extensa e rica que deixou fonda pegada na súa arquitectura. No século XIV fundouse un **conxunto conventual** que hoxe en día segue a ser referente na vila, aínda que cunha estrutura que

data fundamentalmente do século XVIII, cando foi reconstruído. Hoxe alberga a **Casa do Concello, o Teatro da Beneficencia e a igrexa barroca**. O antigo mercado e o hospital de San Roque son outros edificios que merece a pena coñecer, xunto co **muíño de vento de Campo da Torre e o de mareas de Senra**.

No centro histórico da vila emerxen construcións senlleiras con galerías e balcóns mostra dunha arquitectura acorde coa puxanza que esta tivo na segunda metade do século XIX e principios do XX. Moitos destes edificios foron sede da intensa actividade cultural que proliferou nesas datas e que ten un dos seus exemplos na creación do xornal La Voz de Ortigueira, que a familia Fojo puxo en marcha no ano 1916.

As excursións de centros educativos teñen ademais nos **xardíns do Malecón**, que levan o nome de Julio Dávila, un excelente espazo verde para gozar do tempo de lecer. Ao pé do porto e con zonas de xogos infantís e un **parque acuático**, esta zona é outro dos atractivos de Ortigueira para unha visita escolar.

ORTIGUEIRA:

Espasante, o gardián das esencias dos pobos mariñeiros

Se se visita Espasante hai que aproveitar a oportunidade para coñecer o **xacemento de Punta dos Prados**, que foi un pequeno poboado fortificado construído entre os séculos IV e I a. C. É un exemplo de castro marítimo que conta cun monumento con forno, unha sauna ou baño de vapor que quedou ao descuberto durante unha escavación no ano 1987.

O fermoso pobo de Espasante ten todos os ingredientes para facer dunha visita escolar unha experiencia inesquecible. É un lugar que conserva **o típico sabor dos pobos mariñeiros**, coas súas rúas de trazado irregular e a súa arquitectura de corredores abalastrados na que destaca o colorido. Conta con dúas praias que permiten elixir onde tomar o sol e darse un baño segundo sobre o vento pola súa orientación: a **praia da Concha**, que se estende ao longo dun quilómetro, é tranquila, sen apenas ondas e protexida por un cordón dunar; a de San Antón, máis pequena, tamén é un areal familiar que dispón, ademais, de acceso para persoas con mobilidade reducida. Ao pé da praia da Concha é interesante observar os restos de **tres antigas fábricas de salgadura**, incluídas no Inventario Xeral do Patrimonio Cultural de Galicia e testemuñas da importancia desta actividade económica no século XIX e nas primeiras décadas do XX.

E sen dúbida merece a pena desprazarse a pé ata o **miradoiro da garita de Vela**, un edificio do século XVIII que se levantou para defender a costa de Espasante dos continuos ataques e saqueos por parte de naves inglesas e holandesas. Desde esta localización divísase unha marabillosa vista da ría de Ortigueira e os portos de Cariño e Espasante.

O PORQUIÑO DE SAN ANTÓN

Espasante mantén vivas as súas tradicións, entre elas tal vez a máis curiosa é a do porco que a comisión de San Antón poxa cada ano para sufragar as actividades das festas patronais. Antón é protagonista dunha chea de merchandising e ten a súa propia estatua no pobo.

Teléfonos de interese

Concello de Ferrol:	981 944 000	Concello de Fene:	981 492 707
Oficina de Turismo de Ferrol (praza de España):	981 944 251	Museo do Humor Xaquín Marín:	981 342 400/981 341 451
Oficina de Turismo e de Atención ao Peregrino de Ferrol:	981 944 252	Concello das Pontes:	981 453 116
Museo Sociedade Galega de Historia Natural: ...	981 931 315/698 141 384	Casa do Mel (As Ponte)s:	661 003 616/981 102 249
Arqueódromo Luis Monteagudo:	685 715 703	Museo Monte Caxado (As Pontes):	670 509 697/698 148 890
Museo da Construción Naval:	981 359 682	Concello de Monfero:	981 793 885
Museo Naval:	981 336 027	Xeoparque Cabo Ortegal:	624 618 315
Autoridade Portuaria de Ferrol-San Cibrao:	981 338 000	Concello de San Sadurniño:	981 490 027
Proxecto Esmelle:	604 194 949	Cooperativa Rexenerando (obradoiros San Sadurniño):	604 033 515
Campus Industrial de Ferrol:	881 013 621	Concello de Moeche:	981 404 006
Concello de Narón:	981 337 700	Concello de Cedeira:	981 480 000
Centro de Interpretación dos Muíños Industriais de Xuvia (CIMIX):	624 596 226	Oficina de Turismo de Cedeira:	981 482 187
Concello de Neda:	981 380 039	Museo Mares de Cedeira:	614 209 504
		Concello de Ortigueira:	981 400 000

Agradecemos a colaboración de

Puerto de Ferrol

Autoridad Portuaria de Ferrol-San Cibrao

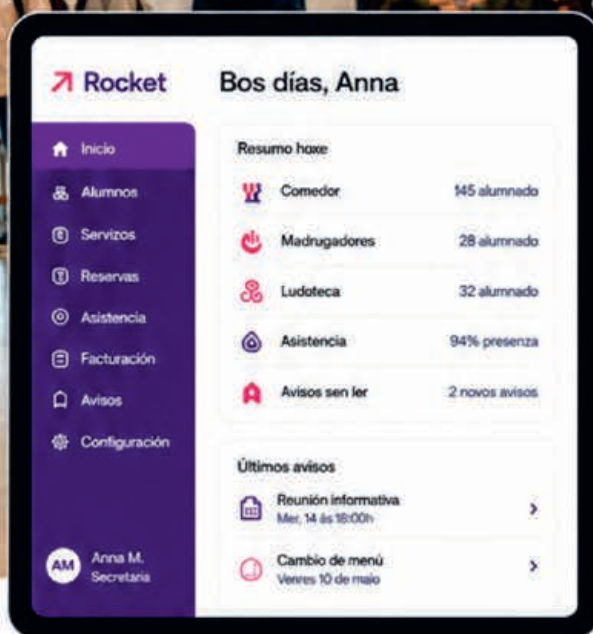

Cada centro ten o seu xeito. A súa app tamén.

Comedor, madrugadores, ludoteca, reservas,
asistencia, facturación e avisos.

Escolledes o que precisades e desenvolvemos
calquera función específica para o voso centro.

Feita
á medida

Comedor
Activo

Madrugadores
Configurable

Ludoteca
Activo

Reservas
Configurable

Asistencia
Activo

Facturación
Activo

Avisos
Activo

Xa funciona noutros
centros educativos.

launch@rocket.gal
699 44 60 93

rocket.

